

Situation: säljare av en gatutidning

En narrativanalys av säljarreportage i Situation Sthlm

Av: Rosanna Smeds

Handledare: Maria Dahlin

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Kandidatuppsats 15 hp

Retorik | Vårterminen 2019

Retorikkonsultprogrammet med inriktning rådgivning och utbildning



SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

This rhetorical study analyzes three articles in the Swedish street magazine *Situation Sthlm*. Each article deals with people who sell the magazine. *Situation Sthlm* is sold on the streets by homeless, or former homeless, people who live in social exclusion. The theoretical framework of this study is argumentation in narratives, different perspectives on ethos and rhetorical agency. With a narrative method of analysis, this study examines how the sellers' ethos is established in comparison with their ethos as citizens. The study also examines what kind of agency functions these articles create, and explores which potential participants are invited to be engaged in the issue of how the sellers' situation can be changed. Another purpose with the essay is to investigate the link between narrative arguments, social ethos and collective agency. The conclusion of the analysis in this study is that the sellers' social ethos as citizens is in greater focus than their ethos as sellers. Another conclusion is that *Situation Sthlm* creates a space for action for the sellers in the sense that they can tell their stories. However, the audience that reads the articles is not invited to create any change. Narrative arguments show how social ethos is constructed and creates collective agency for people who have a similar position in society.

Keywords: *Situation Sthlm, ethos, social ethos, rhetorical agency, narrative*

Tack Maria Dahlin,

För ditt engagemang och din handledning genom uppsatsarbetet och för att du förstod när jag sa att jag inte vill göra uppsatsen för stor men skriva om något som jag tycker är viktigt.

Tack klasskompisar,

För alla hejarop och att jag kunnat bolla idéer med er i början av uppsatsskrivandet.

Tack familj och vänner,

För ert stöd genom hela utbildningen och för att ni varit så förstående med att jag varit lite frånvarande de senaste veckorna.

Innehållsförteckning

1 Inledning och bakgrund	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
1.2 Mitt handlingsutrymme i uppsatsen.....	2
2 Tidigare forskning	2
3 Teori	5
3.1 Argumentation i berättelser	5
3.2 Konstaterande eller gestaltande.....	6
3.3 Den retoriska situationen.....	7
3.4 Ethosbegreppet	8
3.4.1 Ethos kopplat till karaktär och plats	8
3.4.2 Socialt ethos.....	10
3.4.3 Ethos ur ett feministiskt perspektiv.....	11
3.5 Retorisk Agens.....	11
3.5.1 Vem äger texten?.....	12
4 Metod	13
4.1 Material och avgränsning.....	13
4.2 En narratologisk analysmetod	14
4.2.1 Retorisk situation.....	14
4.2.2 Modus.....	14
4.2.3 Process.....	15
4.2.4 Struktur	15
4.2.5 Metanarrativ.....	17
4.2.6 Värdering	17
5 Analys	17
5.1 Reportagens retoriska situation	17
5.2 Reportageanalys Eva Kullmer	19
5.2.1 Berättelsens inre struktur.....	19
5.2.2 Process.....	19
5.3 Reportageanalys Jan Wallin	21
5.3.1 Berättelsens inre struktur.....	22
5.3.2 Process.....	22
5.4 Reportageanalys Anette Wahlström.....	24
5.4.1 Berättelsens inre struktur.....	24
5.4.2 Process.....	24
5.5 Skribent- och läsarorienterad analys	26
5.5.1 Reporterns retoriska situation.....	26
5.5.2 Modus.....	26
5.5.3 Berättelsernas retoriska struktur	27
5.5.4 Reporterns strategiska plan.....	28
5.6 Metanarrativ	28
5.7 Värdering	29
6 Diskussion	30
6.1 Reflektion teori och metod	34
6.2 Vidare forskning	34
6.3 Slutord	35

7 Källförteckning.....	36
7.1 Tryckta källor.....	36
7.2 Elektroniska källor	38

1 Inledning och bakgrund

Vi har alla olika förutsättningar att verka som medborgare. Det i sin tur skapar olika förutsättningar för handlingsutrymme i samhället. En tidning som skapat en plattform åt hemlösa och socialt utsatta är Situation Sthlm. Tidningen är känd för att säljas av hemlösa men den säljs av både hemlösa och före detta hemlösa som lever i socialt utanförskap. Med tidningsförsäljning som bas fungerar Situation Sthlm även som social verksamhet. De stödjer säljarna och deras väg tillbaka till samhället. Syftet med tidningsförsäljningen, förutom att den genererar en inkomst, är att säljarna ska få en struktur i vardagen (Situation Sthlm 2019a). Som hemlös och socialt utsatt i Sverige idag är Situation Sthlm några av få plattformar där dessa människor får göra sina röster hörda. Tidningen är säljarnas egen kanal där de får beskriva sin verklighet. Som säljare av Situation Sthlm utgör hemlösa och socialt utsatta en minoritet i samhället. Deras agens som medborgare är begränsad men i Situation Sthlm kan de få berätta sina historier. I några reportage porträtteras människorna som säljer tidningen. Det är deras egna berättelser om sina liv men de porträtteras av någon som inte är i samma samhällsposition. Det är därför intressant att se hur detta förhållande mellan säljare och reporter ser ut retoriskt men även hur dessa berättelser fungerar som narrativa argument och hur de bjuder in läsaren att förstå säljarnas situation. Jobbet som säljare ger en ny benämning som är mer än ”hemlös” och det bidrar med ett annat ethos. Men deras ethos som säljare står i direkt relation till deras sociala ethos som medborgare. Det är relevant att lyfta utsatta gruppers röster och hur de beskriver sig själva samt därigenom öka förståelsen av hur Situation Sthlm lyfter socialt utsattas röster i samhället. För att säljarnas situation ska kunna förändras behöver beslut fattas från högre instans. Denna uppsats fokuserar inte på vem som ska fatta besluten men däremot till vilka texterna vänder sig. Säljarnas marginella position i samhället är tillstånd som behöver förändras. För att reportagen ska ha någon betydelse och bidra till att förändra säljarnas situation behöver de nå ut till en publik.

1.1 Syfte och frågeställningar

Den här uppsatsen syftar att undersöka säljarnas egna berättelser, hur de lyfts fram och hur deras ethos som säljare etableras i jämförelse med deras sociala ethos som medborgare. Även om reportagen inte är skrivna av säljarna så är det säljarnas egna berättelser som formar reportagen, på så sätt blir säljarna aktörer i sina reportage. Syftet är därför även att undersöka vad det går att hitta för agensskapande funktioner i dessa reportage för att bättre förstå kopplingen mellan ethos som säljare och ethos som medborgare och hur detta etableras genom narrativa argument. Denna uppsats ämnar även att undersöka publiken och hur läsaren

tilltalas i reportagen. Detta för att kunna säga något om hur publiken bjuds in för att engageras i frågan om hur säljarnas situation kan förändras. Ett mer teoretiskt syfte med uppsatsen är att undersöka kopplingar mellan narrativa argument, socialt ethos och kollektiv agens.

Frågeställningarna blir således:

På vilka sätt fungerar reportagen om säljarna som argument?

Hur etableras säljarnas ethos, som säljare, i jämförelse med deras sociala ethos som medborgare?

Vilka agensskapande funktioner finns i reportagen angående såväl säljare som reporter och läsare samt vem blir potentiell medaktör att kunna förändra säljarnas situation?

Hur hänger narrativa argument, socialt ethos och kollektiv agens samman på ett mer teoretiskt plan?

1.2 Mitt handlingsutrymme i uppsatsen

För att visa att jag är medveten om mitt ansvar som skribent och att jag förhåller mig kritisk till mina val vill jag skriva några rader om mitt handlingsutrymme i denna uppsats. Även om jag går in med en objektiv blick när jag tolkar mitt material är tolkning alltid subjektiv och baserad på mina erfarenheter och min världsbild. Jag tolkar någon annans situation som jag själv inte har mycket kunskap och erfarenhet av och mitt sociala ethos står i direkt kontrast till säljarnas sociala ethos. Denna uppsats ämnar inte kritisera eller anklaga Situation Sthlm utan att undersöka och lyfta hur vi kan etablera människors ethos samt hur vi kan porträttera människor rättvist med hjälp av retorik.

2 Tidigare forskning

Hans Swärd är professor i socialt arbete och har forskat mycket inom fältet hemlöshet. I boken *Hemlöshet* (2008) skriver Swärd att eftersom hemlöshetsfrågan är genomdränkt av olika föreställningar och myter pekar många forskare på att frågan är svår att hantera. Det finns inte en entydig bild av hemlöshet och hemlösa. Under 1990-talet växte gatutidningsrörelsen fram och ville göra upp med fördomar och myter samt vara en alternativ röst i den offentliga diskursen (Swärd 2008: 8). I Swärds studie *Bostadslöspolitik i retorik och praktik – en studie av lokala välfärdsmodeller* (2007) undersöks aktörer i massmedia, hur de verkar samt vilka bilder som förmedlas av hemlösa i det offentliga rummet. Gatutidningar ska bidra med hjälp till självhjälp, uppmärksamma orättvisor och hemlöshetsfrågan. De ska ge en

röst åt de utsatta och svaga i mediebruset (Swärd 2008: 195 f.). Tidigare studier har lyft fram massmediernas förkärlek till enskilda personporträtt men i Swärds studie finns det inga belägg för att det är så längre. Trots detta har tjänstemän och politiker i Malmö och Stockholm, aktörer i undersökningen, uppfattningen om att medier tenderar att skriva reportage om enskilda individer. Swärd skriver att detta sannolikt beror på att personreportage biter sig fast vilket gör att läsaren kommer ihåg dem. Det här kan påverka läsarens föreställningar, mer än andra beskrivningar, vilket även bekräftas av en studie gjord av Lundström (2004). Starka berättelser av utsatta människor och bilder av människor som lever avvikande liv lever kvar i människors tankar och föreställningar (Swärd 2008: 200 f.).

Över tvåhundra gatutidningar startade runt om i världen under 1990-talet. Konceptet med försäljningen, där hemlösa säljer tidningen och behåller mellanskillnaden, har blivit normbildande (Ibid., s. 206). I takt med gatutidningsrörelsens expansion har det även förekommit kritik mot rörelsen och mytbildning. Gatutidningar bygger på en självhjälpsideologi, människor ska hjälpa sig själva genom tidningsförsäljning. Det här leder dock till uppfattningar att de som säljer tidningarna har orsakat sina problem själva genom att leva fel. Denna självhjälpsideologi frånsäger ofta att problemen också beror på luckor i socialpolitiken, utslagning, allmänhetens negativa attityder mm. Det har även hävdats att hemlösa placeras in i en marginell situation av gatutidningsförsäljandet. Marginella fattiga människor har genom alla tider fått syssla med uppgifter, ett extrajobb, som de inte kan livnära sig på. De får visa upp sig som hemlösa inför allmänheten och får visa upp sig som människor det är synd om. Det här öppnar upp för att präktiga människor får känna sig ännu präktigare när de köper tidningen. Gatutidningsrepresentanter däremot menar att tidningsförsäljningen är ett första steg och en början på ett annat liv. Det är en bra början för att ta sig ur en hopplös och destruktiv situation (Ibid., s. 210 f.). Jag hävdar att detta även ger dem som säljer tidningen en ny benämning. De blir säljare och kan på sådant sätt bygga upp ett annat ethos än det ethos de har som medborgare.

En fråga som intresserat forskare under senare tid är hur hemlösa berättar om sig själva och vilka historier vi berättar om hemlösa. Även om hemlösa utgör små grupper i samhället får hemlöshetsproblemet medial uppmärksamhet. Hemlösas perspektiv kommer lätt i underläge gentemot de perspektiv i samhället som dominerar. Schablonbilder har länge präglat dessa grupper. Dessa schablonbilder har reproducerats av kvällstidningar, TV, radio och välgörenhetsorganisationer. Allmänna föreställningar har skapats, och skapas fortfarande, och har sannolikt påverkat allmänheten. Det har sannolikt även påverkat de hemlösa. Enligt amerikanske sociologen Charles Tilly (1988) berättar vi standardhistorier, enligt ett

förutbestämt mönster eller en känd standard, om utsatta grupper. Marginaliserade grupper beskrivs ofta med en välkänd mall som bakgrund. Det mest extrema eller värsta hos den andra gruppen kontrasteras mot det önskvärda och bästa hos den egna. Föreställningar och myter förstärks hela tiden genom liknande berättelser av olika berättare. Det spelar ingen roll om myterna är osanna. Ojämligheten mellan grupperna kommer finnas kvar så länge myterna finns kvar. Det finns en risk att hemlösa själva börjar se sig med betraktarens ögon och att de berättar standardhistorier om sig själva (Swärd 2008: 17 f.).

Daniéle Torck (2001) har forskat inom samma fält som denna uppsats. I artikeln ”Voices of Homeless People in Street Newspapers: A Cross-Cultural Exploration” studerar Torck fyra gatutidningar från USA och Europa. Artikeln publicerades 2001 i tidsskriften *Discourse & Society*. Precis som i Situation Sthlms fall säljs tidningarna som Torck studerar av hemlösa och socialt utsatta. Torck använder både en kvalitativ och en kvantitativ metod och tolkar materialet med hjälp av diskursanalys. Torck skriver att dessa tidningar ofta vill skapa en plattform för hemlösa människor, hjälpa dem att återfå självrespekt och självständighet samt göra samhället medvetet om hemlöshet och relaterade problem (Torck 2001: 371). Hemlösas röster är ofta begränsade till vissa skrivgenrer som gör att de hamnar i specifika diskurser där pathos dominerar. Detta fokus på känslor tenderar dock att förstärka hemlösa människors marginalitet. I sin undersökning koncentrerar sig Torck på de hemlösas röster och självrepresentationen i texterna som är skrivna om och av hemlösa. Självrepresentation är en diskursiv konstruktion och detta ethos kan komma i konflikt med ett förutbestämt socialt ethos (jfr Amossy 2001) (Ibid., s. 374 ff.). Narrativen om hemlöshet lever upp till allmänhetens förväntningar och stämmer överens med det sociala ethos som traditioner, media och politik har skapat kring hemlösa och fattiga människor. Det är ett negativt socialt ethos som förstärks (Ibid., s. 385). Gatutidningarna bidrar till att den stereotypa bilden av hemlösa upprätthålls och misslyckas med att ge en riktig plattform till hemlösa och bidrar heller inte till att ge dem ny självrespekt (Ibid., s. 388).

För att ge en vidare bild av relevant tidigare forskning vänder jag mig till Walter R. Fisher. Fisher skriver om narrativ i artikeln ”Narration as a Human Communication Paradigm”. Det narrativa perspektivet är relevant både i fiktiva och verkliga berättelser. Fisher menar att narrativ inte bara är argumenterande utan de fungerar som en mänsklig kommunikationsform (Fisher 1999: 266). Fisher förklarar narrativ som en mänsklig interaktionsaktivitet, en genre, en konst och ett uttryckssätt. Han beskriver människan som berättande varelse, *homo narrans*, och refererar till Kenneth Burkes teorier om människan

som symbolskapande¹. Symboler kommuniceras och skapas som berättelser och används för att upprätthålla människors livshistorier. Berättelser är som symboliska platser genom vilka människor vistas och etablerar gemensamma levnadssätt (Ibid., s. 271).

3 Teori

I teoriavsnittet presenteras uppsatsens teoretiska ramverk. Det är utifrån dessa teorier som materialet ska tolkas och sedan diskuteras. Avsnittet tar upp teorier om narrativ, retorisk situation, olika perspektiv på ethos och retorisk agens.

3.1 Argumentation i berättelser

Genom att studera berättelser retoriskt kan vi få svar på hur en berättelse skapar mening för sin läsare eller mottagare (Hellspång 2016: 134). Lennart Hellspång skriver om betydelsen av berättelser som argumentation i artikeln ”Berättelser i argumentation: om en narrativ retorik”. Hellspång argumenterar för att det finns två huvuduppgifter för argumentation i berättelser, eller narrativ. De kan både fungera som grunder för argument och som motsvarighet till argument. De fungerar som motsvarighet på sådant sätt att när vi ska hävda något så berättar vi ofta en historia. Det finns dock skillnader på berättelser och argument, berättelser är *gestaltande* medan argument är *konstaterande* (Hellspång 2000: 26 f.). Ett annat sätt att se på det är att berättelser kan vara både gestaltande och konstaterande. Vi behöver inte argument i någon snäv bemärkelse för den konstaterande funktionen, utan berättelser kan i sig själva vara konstaterande. Det beror på hur skribenten väljer att skriva (jfr Qvarnström 2016).

Hellspång skriver att även om argument och berättelser har olika form så kan de ha liknande funktioner. Liksom ett argument kan en berättelse stödja ett påstående. I båda fall går det att kalla det som argumentet och berättelsen stödjer för en tes. Med berättelser är det lättare att hävda en tes indirekt än med argument, i berättelser behöver tesen inte explicit skrivas ut. Berättelser kan ligga som grund för, bakom eller under vanliga argument. Det rör både *legitimeringsfasen* och *upptäcktsfasen*. Under legitimeringsfasen används argument för att rättfärdiga tesen, här gestaltar berättelsen en giltighetsgrund, skäl, för argumenten. Det ska på något sätt bidra till att argumenten är relevanta och hållbara för tesen. Upptäcktsfasen handlar om att hitta nya argument. Berättelsen har ofta båda funktionerna samtidigt, den stödjer befintliga samt är fyndplats för nya argument (Hellspång 2000: 27 f.). Hellspång listar tre anledningar till att berättelser är bra för att övertyga med. Berättelser fungerar som 1)

¹ Enligt Burke förhåller sig människan till omvärlden med hjälp av symboler. Dessa symboler tar sig i uttryck i bilder, språk och andra betecknande system och det är så vi skapar, omskapar och tolkar verkligheten (Viklund 2016: 180).

erfarenhetsutvidgare. Hellspong skriver att detta kan ske utan icke-retoriska medel genom att möten mellan människor kan öppna upp för nya perspektiv och insikter. Men på ett retoriskt plan kan berättelser vara konkreta och tydliga på ett annat sätt än argument. Berättelser kan nå det undermedvetna på ett plan dit vanliga argument inte når och det kan i sin tur göra oss öppna för argument vi annars inte är mottagliga för. Berättelser utgår ofta från en värdering i någon form och förmedlar ofta känslor. Den vädjar inte bara till förnuftet utan till delar av vårt psyke på ett vidare sätt. Därför kan berättelser påverka oss djupare än vanliga argument.

2) Berättelser visar snarare hur något är än påstår något. Därför väcker de inte invändningar som vanliga argument. Om slutsatserna är underförstådda händer det att vi godtar tesen omedvetet. 3) Berättelser kan vara komplexa, mångtydiga och vaga och är sällan en rak och enkel slutsats. Detta gör att de öppnar upp för många olika tolkningar och har lättare än argument att ta sig in i mottagarens befintliga tankeramar (Ibib., s. 29). Med hjälp av Hellspongs teori om hur berättelser fungerar som argument kan vi bättre förstå hur reportagen i Situation Sthlm fungerar retoriskt.

3.2 Konstaterande eller gestaltande

Konstaterande (*telling*) och gestaltande (*showing*) är Wayne C. Booths begrepp från boken *The Rhetoric of Fiction* som egentligen fokuserar på fiktiva berättelser. Begreppen är två huvudtyper av berättande. Booth undersöker hur berättartekniker formar och kontrollerar läsarnas respons samt hur dessa tekniker skapar världar som läsaren accepterar. Författaren kan välja tekniker för att föra fram en viss moral men kan inte välja bort retoriska berättargrepp. I huvudtypen konstaterande har berättelsen en närvarande och distinkt berättarröst och har två huvudsakliga funktioner: att kommentera och värdera samt att kontrollera närheten mellan läsaren och karaktärerna genom att styra läsarens sympatier. Berättarkommentarer handlar bland annat om att förstärka vissa händelser, att bedöma händelser och personer, att förse läsaren med beskrivningar, fakta och sammanfattningar. I den andra huvudtypen gestaltande ger berättaren intryck av att vara osynlig. Vid gestaltande finns ingen berättarröst som hjälper läsaren att värdera och tolka karaktärer och skeenden. Läsaren styrs mot att identifiera sig med karaktären när läsaren endast får inblick i karaktärens värderingar och världsbild. Det här perspektivet kan få läsaren att uppleva händelser som självupplevda. Genom identifikationen som uppstår kan osympatiska karaktärer framstå i ett tragiskt eller sympatiskt ljus (Qvarnström 2016: 151 f.). Även om begreppen konstaterande och gestaltande i Booths bemärkelse fokuserar på fiktiva berättelser går det att analysera berättelser som inte är fiktiva för att undersöka vilken publik som tilltalas och hur de tilltalas

samt att undersöka om reportagen i Situation Sthlm *säger* hur saker är eller om de *visar* läsaren hur det är. Ethos konstrueras i samspelet mellan avsändare och publik (se Amossy 2001 & Glenn 2018). På så vis är läsaren med och skapar ett passande ethos.

Kontrollen av distans/närhet mellan läsare och karaktär sker genom fokalisering eller synvinkelsskiftet. Fokaliseringsbegreppet är en utveckling av begrepp som *allvetande berättande* och *point of view*. Det handlar om att bestämma från vems perspektiv händelsen ska skildras. Vid nollfokalisering sker ett allvetande berättande, den som berättar kan röra sig in och ut från karaktärens medvetande och vet mer än karaktären. Intern fokalisering innebär att läsaren kommer närmare karaktären då det som återges är endast det som karaktären vet. Extern fokalisering innebär att berättaren vet mindre än karaktären och återger det yttre händelseförloppet. Detta ökar distansen mellan karaktär och läsare (Qvarnström 2016: 152 f.).

3.3 Den retoriska situationen

För att bättre kunna förstå om och hur säljarnas berättelser förmår nå fram till och engagera sina läsare inkluderas teorier om den retoriska situationen i uppsatsen. Ända sen Lloyd F. Bitzer introducerade sin idé om den retoriska situationen har teorin varit central och omdiskuterad i moderna retorikstudier (Jasinski 2001: 514). Artikeln ”The Rhetorical Situation” utkom 1968 och i den skriver Bitzer att det är situationen som kräver ett svar och inte talaren som skapar situationen. Den retoriska situationen utgår ifrån ett påträngande problem (*exigence*), ett hinder eller en defekt som väntar på förändring. Alla problem är inte retoriska utan de som räknas till retoriska problem är där det kan ske en förändring till det positiva. För att en förändring ska kunna ske krävs en publik (*audience*) som går att påverka och som är öppen för förändring. Förutom publiken och det påträngande problemet finns det tvingande omständigheter (*constraints*) som styrs av bland annat attityder, normer, människors intressen och motiv. Bitzer delar in omständigheterna i två huvudkategorier: det som avsändaren själv kan påverka och det som skapas av situationen. (Bitzer 1999: 221 f.).

Richard E. Vatz kommer med kritik mot Bitzers teori om den retoriska situationen i artikeln ”The Myth of the Rhetorical Situation”. Vatz skriver att Bitzer utgår från att meningen ligger i händelsen, en situation som kräver ett svar. Vatz menar att händelsen får mening när vi pratar om den. Vi lär oss om händelser för att någon kommunicerar ut det till oss. Det är genom språket som händelser får betydelse och det är avsändaren som skapar mening (Vatz 1999: 227 f.). Med Vatz perspektiv på den retoriska situationen kommer ett moraliskt ansvar för avsändaren. Det är avsändaren som är ansvarig för det som framträder i talet eller i texten (Ibid., s. 229).

Det går dock att förstå retoriska situationer på andra sätt än utifrån Bitzer och Vatz. En modernare syn på den retoriska situationen kommer från Jenny Edbauer. Edbauer vill flytta fokus från retorisk situation till retorisk ekologi och utvidga de konceptuella ramarna av den retoriska situationen. Edbauer argumenterar för att retoriken är en ekologi av antaganden, händelser och effekter och att denna ekologi tillåter oss att teoretisera retoriken som en allmän skapelse. Edbauer menar att retoriska situationer fungerar som ett nätverk av känslomönster och praktisk medvetenhet (Edbauer 2009: 9 f.). Jag tolkar det som att retorisk ekologi blir som en vidgad motsvarighet till texters intertextualitet. Texter bygger på andra texter där förstrukturer och känslor spelar in. Vi människor interagerar med vår omvärld, diskurser och texter. Det är ett nätverk där allt ingår och som inte är kopplat endast till en situation som kräver ett svar eller en händelse där avsändaren skapar mening. Även om traditionella situationsmodeller är användbara när det kommer till kontextbeskrivningar faller de något kort i jämförelse med retorik ur en bredare ekologi. Det handlar inte om att ersätta tidigare modeller utan att se till händelser och processer som sträcker sig utöver den retoriska situationens begränsade element. Retoriska situationer är inte bara bundna till avsändare, text och publik utan en mix av händelser, upplevelser och erfarenheter. Edbauer menar därför att vi måste överväga om de populära modellerna för den retoriska situationen verkligen speglar retorikens funktion i samhället. Retoriska ekologier är processer som rör sig inom samma sociala fält där det finns strukturer kring känslor som människor delar. Retorisk ekologi som teoretiskt begrepp blir som en förstärkning till teorierna om retoriska situationer (Edbauer: 2009: 20). Jag tolkar det som ett system där hänsyn måste tas till de strukturer som finns i samhället. När jag analyserar den retoriska situationen kommer jag därför analysera både reporterns retoriska situation och säljarnas retoriska situation som två sammanlänkade delar av en retorisk ekologi.

3.4 Ethosbegreppet

Ethos är ett begrepp som definierats på många olika sätt. I den här uppsatsen kommer olika definitioner av ethos vara relevanta. Jag utgår ifrån det etymologiska ethosbegreppet för att sedan ta in andra modernare perspektiv. Några av ethosperspektiven används först i diskussionen.

3.4.1 Ethos kopplat till karaktär och plats

Ethos, pathos och logos är retorikens tre övertygelsemedel och etableras i Aristoteles bok *Retoriken*. Där skriver Aristoteles att ethos är talarens sätt att visa trovärdighet och det är genom ethos som talaren vinner publikens tillit. Enligt Aristoteles är ethos ”nog nästan det

mäktigaste övertalningsmedlet” (*Retoriken* 1356a). I den klassiska retoriken är ethos ofta starkt kopplat till kompetens och erfarenhet. Samtida retoriker pratar ofta om ethos som talarens sätt att visa god moralisk karaktär, demonstrera välvilja och förnuft (Glenn 2018: 84). I artikeln ”Aristotle’s Concept of Ethos, or if not His Somebody Else’s” skriver Michael Halloran att ethos i sin simplaste form är auktoritetsargument (Halloran 1982: 60). I grekiskan finns det däremot två betydelser av ethos som härstammar från ordet *eiôtha*. På engelska översätts ethos till dels *character* (karaktär) och dels *habit* (vana) (Cassin 2014: 691). Halloran skriver att den mest konkreta termen av ethos i grekiskan är ”a habitual gathering place”, vilket går att översätta till ”en vanemässig samlingsplats”. Han beskriver det som en metafor där människor samlas på en allmän plats och delar sina idéer och erfarenheter. I denna bemärkelse innefattar att ha ethos att manifesteras de dygder som värderas högt av kulturen eller gemenskapen som vi talar till (Halloran 1982: 60). Ethos har följaktligen både en kollektiv och individuell mening. Det går att prata om en persons ethos utifrån karaktär och trovärdighet men det går även att prata om ethos när det kommer till kulturer, olika grupper eller en era i historien (Ibid., s 62).

Jansen B. Werner skriver om ethos som karaktär och plats i artikeln ”Building a ”Dwelling Place” for Justice: Ethos Reinvention in Martin Luther King Jr.’s ”Where Do We Go From Here?””. Artikeln tar avstamp i Michael J. Hydes förståelse av ethos som symbolisk plats. Hyde uppmuntrar forskare att undersöka hur retorisk praktik konstruerar symboliska plaster där människor kan vistas med och för andra (Werner 2017: 110). Detta liknar det Fisher (1999) skriver om narrativ och symboliska platser (jfr 2 Tidigare forskning). Uppfattningen om ethos som symbolisk plats utgör betydande innebörd för retorikens sociokulturella funktion. Hyde menar att retoriken ger människor diskursiva sammanhang för att förstå sig själva och deras förhållande till offentliga angelägenheter (Werner 2017: 110). Werner kommer fram till att Kings tal ”Where Do We Go From Here?” utgjorde en symbolisk plats där människor kunde diskutera ämnet social rättvisa. Kings konstruktion av denna symboliska plats gjorde mer än att bara främja nya sätt att förstå social rättvisa. Den gav även nya förutsättningar att vara förespråkare för social rättvisa. Werner avslutar med att även om många av de problem som King tar upp i sitt tal fortfarande existerar så gav det oss lärdomar om ämnet. Innan vi kan uppnå rättvisa måste vi skapa platser där vi kan prata om den (Werner 2017: 128). Teorin om ethos som symbolisk plats och vana kommer vara till hjälp när jag diskuterar mina analysfynd.

3.4.2 Socialt ethos

I artikeln "Ethos at the Crossroads of Disciplines: Rhetoric, Pragmatics, Sociology" skriver den franska retorikforskaren Ruth Amossy om ethosbegreppet utifrån ämnena retorik, pragmatik och sociologi. Amossy skriver om två motstridiga ethosperspektiv, dels ett pragmatiskt och dels ett sociologiskt. Det pragmatiska ethosperspektivet är konstruerat genom verbal interaktion och härstammar från Aristoteles, här kan ethos endast skapas inom diskursen. Det sociologiska perspektivet på ethos styrs däremot av institutionella och sociala mekanismer utanför diskursen. Istället för att dessa två sätt att se på ethos ska stå i konflikt öppnar retoriken upp för att de två perspektiven kompletterar varandra (Amossy 2001: 5). Detta hänger samman med ethos i bemärkelsen vanor och den kollektiva förståelsen av ethos (jfr Halloran 1982). Retoriken undersöker ethos som diskurs och hämtar viktiga perspektiv både från det sociologiska och pragmatiska fältet. Det sociologiska perspektivet gör det möjligt för analysen att undersöka sociala dimensionen av ethos där avsändarens yrke, titel eller position i samhället spelar roll. Med det pragmatiska perspektivet går det att analysera ethos utifrån verbala strategier, formuleringar och genre. Sociala föreställningar, titlar, positioner och diskursiva konstruktioner bidrar alla till att konstruera ett passande ethos (Amossy 2001: 20 f.). Amossy skriver även att talaren, eller avsändaren, skapar sig en bild av sin publik utifrån ett sociologiskt perspektiv. Detta skapas genom en serie av spegelbilder där avsändaren gör antaganden om sin publik baserat på gissningar. Dels vilka typer av människor publiken består av, vilka normer och värderingar som finns, och dels vad publiken har för förväntningar på en kompetent och trovärdig talare. Förutom att välja en självpresentation som passar ens syfte måste avsändaren även avgöra vad publiken har för bilder av avsändaren som talare. Avsändaren måste alltså välja en presentation av sig själv utifrån publikens förväntningar. Det kan vara en privat bild som är begränsad till kollegor, vänner och familj eller en offentlig bild som cirkulerar i media. Amossy menar att avsändaren har ett förutbestämt, *prior*, ethos in i varje situation och måste vara medveten om detta för att anpassa sin framställning utifrån den tilltänkta publikens krav (Amossy 2001: 6 f.). Det kan även handla om att vara medveten om sitt förutbestämda ethos och ge en annan bild av sig själv för att kunna ändra på människors förutfattade meningar. Men också om att vara medveten om någon annans förutbestämda ethos, som i Situation Sthlms fall med säljarna, och porträttera någon med hänsyn till det.

Amossy skriver att publiken nödvändigtvis konstrueras utifrån stereotyper.

Stereotyper tillåter avsändaren att kategorisera människor utifrån politiska, sociala och etniska

fack för att kunna anpassa hypoteser utifrån en grupps tro och värderingar (Amossy 2001: 8). Ibland kan avsändaren luta sig mot sitt förutbestämda ethos och behöver endast bekräfta bilden som publiken redan har för att nå fram med sitt budskap. I vissa fall behöver avsändaren försöka ändra sin offentliga bild för att den är otydlig för publiken eller på något sätt skadlig för personen ifråga (Amossy 2001: 20). Bilden som publiken har kanske är felaktig och långt ifrån verkligheten.

3.4.3 Ethos ur ett feministiskt perspektiv

Cheryl Glenn skriver om feministiskt ethos i boken *Rhetorical feminism and this thing called hope* (2018). Ethos ur ett feministiskt perspektiv går i linje med Amossys syn på ethos men även med Edbauers syn på retorisk ekologi. Glenn menar att ethos skapas i samspelet mellan avsändaren och de kvalitéer och egenskaper som publiken, samhället och kulturen värderar. Ethos är således inget som skapas av enskilda individer. Glenn tar upp aspekten att ethos ofta är sammankopplat med vita manliga individualister. Hon refererar till boken *Rethinking Ethos: A Feminist Ecological Approach to Rhetoric* (2016) när hon skriver om kvinnors strategier att konstruera ethos. Genom att relatera, förespråka och avbryta flyttar kvinnliga talare förväntningarna från ett individualistiskt ethos till ett kollektivt agensskapande ethos. De skapar ett handlingsutrymme för sig själva och bidrar samtidigt med en förbättring i samhället. Ethos är alltså inte statiskt utan något förhandlingsbart och förkroppsligat och bidrar till en förändrad maktdynamik (Glenn 2018: 84 f.).

Detta går att förstå i en vidare bemärkelse än endast strikt feministiskt. Feminismen² kan öppna upp och bidra med att skapa handlingsutrymme för marginaliserade grupper. Vi har alla olika svårigheter att verka som medborgare och med kvinnliga förebilder finns det möjlighet för marginaliserade grupper att göra sina röster hörda genom retorik.

3.5 Retorisk Agens

Retorisk agens innebär i korthet att handlingsutrymmet som en aktör har med sig in i den retoriska situationen är baserat på aktörens erfarenheter och kunskaper samt de attityder som finns till talaren. En aktörs agens är starkt kopplat till ethos (Dahlin 2008: 222). Agens är begränsat av hur samhället delar in människor i ras, klass och kön (Campbell 2006: 3). Carmen Werder (2000) skriver att retorisk agens, inflytande, auktoritet och makt är fyra

² Lena Gemzøe ger förslag på en definition av feminism som hon kallar ordboksdefinitionen: en person som kallar sig feminist ”anser 1) att kvinnor är underordnade män och 2) att detta förhållande bör ändras” (Gemzøe 2014: 16). Gemzøe skriver att denna definition behöver vara mer utförlig. Det handlar inte om individer utan en kollektiv nivå där kvinnor generellt sett har mindre makt än män. Det finns en strukturell ojämlikhet mellan kvinnor och män och den syns i samtliga samhällsområden (Ibid., s. 18 f.).

faktorer som etablerar handlingsutrymme. Retorisk agens definieras som potentialen att genomföra förändring genom att kollektiva resurser görs tillgängliga för individen. Werder kopplar inflytande till kunskap om sin omgivning, auktoritet till positioner och titlar och makt till ägande. Även om auktoritet och makt innebär större etiska konsekvenser än inflytande handlar alla tre om att styra människor och övertala andra att göra saker. När det kommer till retorisk agens handlar övertalning inte om att kontrollera andra utan hur vi förhandlar sanningen och förstår gemensamma behov. Det handlar inte om att hantera andra utan att analysera situationer och tillsammans komma fram till vad som är bäst. Det handlar heller inte om att tvinga andra utan välja tillsammans utifrån olika tillgängliga perspektiv. Retorisk agens är ett dialogiskt samspel mellan olika aktörer och är kontextberoende (Werder 2000: 10 ff.). Det går att se retorisk agens som den grundläggande delen av ethos. Då blir den primära handlingsmöjligheten som aktör att undersöka situationen, identifiera kompetenser, titlar, kollektiva resurser och att tillgängliggöra dem för allmänheten och allmänhetens bästa. Agens är ständigt föränderligt. Det konstrueras och rekonstrueras beroende på situation och de insikter som uppstår när vi tillåter oss att influeras av andra (Werder 2000: 22). Varken ethos eller agens är statiska och kan därför inte tas för givna. Det krävs därför en kompletterande analys av den retoriska situationen för att kunna analysera och bedöma agens (Dahlin 2008: 224). I denna uppsats utgår jag från att agens är något som ständigt konstrueras och rekonstrueras beroende på situation och de handlingsmöjligheter som uppstår i samband med situationen.

Karlyn Kohrs Campbell argumenterar för att agens även är textuell. Hon lyfter makten av text som form. En texts agens är kopplad till publiken, deras förståelse av hur symboliska handlingar ramas in och hur de kategoriserar en text. Formen är inte bara grunden till all kommunikation utan även en sorts agent som har makten att skilja texten från ursprungskällan, exempelvis taltillfället, och dess författare (Campbell 2006: 7). Campbell skriver att detta framförallt går att notera i historiska texter men det blir påtagligt även i andra texter. Jag tolkar det som att skribentens handlingsutrymme blir interaktionen mellan den som porträtteras och den som läser texten. Författaren tar någons historia och bestämmer den språkliga ramen för texten och på så sätt har makten över texten.

3.5.1 Vem äger texten?

För att förstå förhållandet mellan den som skrivit reportaget och säljaren vänder jag mig till Risa Applegarth (2016). Applegarth lyfter problemet om att skriva *för* någon eller *med* någon i artikeln ”Working With and Working For – Ethos and Power in Women’s Writing”. Hon

utgår från ett samarbete om en forskningsrapport mellan den professionella antropologen Gladys Reichard och amatörforskaren Frances (Franc) Newcomb. I artikeln är det fokus just på hierarkin mellan Reichard och Newcomb, där Reichard redan vid start har mycket mer makt än Newcomb. Den publicerade texten baserades dock på material som Newcomb upptäckte och bidragit med till deras gemsama artikel. Applegarth undersöker korrespondensen mellan författarna under skrivprocessen och den publicerade texten för att förstå förhållandet mellan makt, ethos och text. Applegarth utgår från ekologiskt ethos och skriver att ethos är en grundläggande, situerad och social handling. Ethos förhandlas mellan författare, material, publik och symboliska miljöer. Avsändaren har aldrig full kontroll över sin egen ethoskonstruktion utan konstruktionen är samspelet mellan sociala normer som kommer med begränsningar, klass, ras, kön och en publik som ibland är fientlig (Applegarth 2016: 217 ff.). Även fast Newcomb och Reichard båda står som medförfattare till den publicerade texten står det ”av Franc J. Newcomb med texter av Gladys A. Reichard”. Detta visar hur ethos i texten etablerar en obalans mellan författarna. I korrespondensen under skrivprocessen positionerade sig Newcomb och förhandlade om sitt ethos genom att visa på sin auktoritet, expertis och intellektuella status. Däremot i den publicerade texten förminskas Newcombs status. Reichards roll som ”författare av texten” ger henne möjlighet att släta över deras samarbete och omarbete deras delade ethos genom att förminska Newcomb och visa på sin egen auktoritet. Reichard gör detta genom att bland annat ge Newcomb en sekundär roll och kalla henne för ”medarbetare och vän”. Reichard etablerar sig själv som primär författare. (Ibid., s. 228 f.). Det är Reichard som äger texten. I Situation Sthlm påstås det inte att säljarna är medförfattare till texterna men texterna handlar om säljarnas liv. Dessa säljare är beroende av att någon kan skriva om dem och hamnar på sådant sätt i en beroendeställning till personen som skriver texten. Samhällspositionerna är centrala för att förstå maktförhållandet. Det ser inte likadant ut som i Reichard och Newcombs fall men det finns en makthierarki mellan reportern och säljaren som går att förstå utifrån Applegarths artikel.

4 Metod

Detta kapitel redogör för material och avgränsningar samt uppsatsens metodologiska ansats.

4.1 Material och avgränsning

Det material som undersöks är tre stycken reportage i Situation Sthlm. I de tre första numren av Situation Sthlm 2019 porträtteras en säljare av tidningen i ett större reportage där säljaren även pryder framsidan av tidningen. Anledningen till att just dessa undersöks är för att det endast släppts tre nummer av Situation Sthlm som innehåller större säljarporträtt. Säljarna

som porträtteras är Eva Kullmer, Jan Wallin och Anette Wahlström. I övrigt är återkommande inslag i tidningen ”Med egna ord” där säljarna skriver egna texter samt ”min plats” där säljarna får berätta om platser de har en koppling till. Men det är även berättelser och reportage där Stockholm och dess invånare är i fokus. Situation Sthlm säljs i 21 000 exemplar varje månad och har 120 000 läsare per nummer (Situation Sthlm 2019b). Analysen kommer innebära en jämförelse av reportagen och att vissa steg i metoden blir en sammanvägd analys som innefattar samtliga reportage. Alla reportage innehåller bilder däremot kommer jag inte göra någon visuell analys. Då uppsatsen endast undersöker ett reportage ur varje tidning kan jag inte säga något om hur tidningen i övrigt riktar sig till läsaren.

4.2 En narratologisk analysmetod

I den här uppsatsen analyseras reportage om säljarna i Situation Sthlm med hjälp av en narrativ analysmetod vilket går i linje med uppsatsens syfte. Det finns mängder av metoder om narrativ. Till den här uppsatsen har jag valt en narratologisk analysmetod som har stort fokus på förhållandet mellan berättelserna och läsaren, eftersom en central del av uppsatsens syfte är att undersöka just den relationen.

4.2.1 Retorisk situation

För att undersöka hur en berättelse samspelar med sina mottagare behöver den relateras till den retoriska situationen. Jag utgår från Edbauers modernare och vidare version av den retoriska situationen. Jag bortser inte helt från de traditionella situationsmodellerna men i linje med Edbauers teori om den retoriska situationen kommer ekologin ta större plats.

4.2.2 Modus

Tre dimensioner av modus analyseras: en social som är berättelsens ram, en kognitiv (kunskapsmässig) som svarar till berättelsens synvinkel och en språklig som är berättelsens röst. Den sociala ramen uttrycker det tänkta förhållandet mellan berättelsen och publiken. Valet av synvinkel påverkar närheten, eller distansen, mellan karaktären och läsaren. Det språkliga, berättelsens röst, är centralt för retoriken. Det påverkar talarens förhållande till publiken och ämnet. Berättelsen får olika stil eller röst beroende på om språket är vardagligt, högtidligt, blekt eller färgstarkt. Stilen analyseras ur ett mottagarperspektiv för att undersöka om läsaren tilltalas i reportagen. Det handlar även om att språket ska vara passande för publiken och vara anpassat till läsarens nivå. På sådant sätt samspelar den sociala ramen och berättelsens röst (Hellspong 2016: 137 f.).

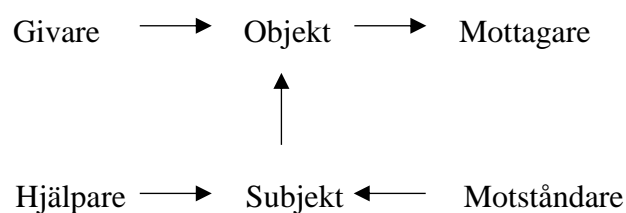
4.2.3 Process

En *process* är hur berättelsen löper i tiden, från början till slutet. Processen analyseras i sex steg som alla har olika funktioner. Det första steget som analyseras är *inledningen*. En introduktion som på något sätt ska väcka läsarens uppmärksamhet. Det andra steget som analyseras är en *orientering*. Retoriskt gör detta steg läsaren docilis (läraktig) och ger kunskap om plats, tid och personer. Syftet är ofta att göra läsaren välvilligt inställd och ge en bakgrund till historien. Det tredje steget att analysera är en komplikation, konflikt eller en *förveckling*. Det kan vara något gripande, överraskande eller spännande som retoriskt engagerar läsaren. Det ska vara värt för läsaren att veta (Hellspång 2016: 138 f.). Förvecklingar är beroende av handlingar. Därför har jag valt att göra en fördjupad beskrivning av förvecklingar utifrån olika handlingar för att synliggöra dem i processanalysen. Jag ställer dem i kontrast mot förvecklingar som beskrivs mer passivt som händelser. I händelser behöver det inte finnas någon aktör. Jag undersöker de handlingar som aktanterna gör (se struktur) eftersom de inte bara beskriver aktanterna utan även ger en bild av hur de olika aktantrollerna står i relation till varandra. I linje med pentaden utgår jag från frågorna: vem, vad, var, varför och genom vilka medel (Viklund 2016: 186). Men det är inte alltid nödvändigt att svara på alla dessa frågor för att förstå relationen mellan aktantrollerna.

Det fjärde steget i analysen av processen är en *upplösning* där berättelsen får ett slut. Det kan förmedla känslan av att berättelsen är fullbordad. I det femte steget bedöms det som har hänt genom en konklusion eller en *utvärdering*, här går ofta att få fram berättelsens moral eller tes. Det sjätte och sista steget i analysen av processen är en *avslutning*. I detta steg analyseras berättelsens avslut och ifall berättelsen lyckats med att lösa det retoriska problemet (Hellspång 2016: 139).

4.2.4 Struktur

För att förstå berättelsens dynamik undersöks dess *inre struktur*. En berättelsens grundschema, som i princip alla historier bygger på, innehåller sex komponenter som tillsammans bildar en aktantmodell:



Den bygger på: 1) subjektet strävar efter objektet. 2) givaren överlämnar något till mottagaren. 3) hjälparen (till subjektet) ställs mot motståndaren. Modellen innehåller alltså tre dimensioner. Det är *intentionerna* hos deltagarna och deras handlingar som startar igång en berättelse. Det är *konflikter* som skapar dramatik och sätter störande och stödjande krafter mot varandra. För att häva dessa spänningar måste resurser skapas för att lösa problemen. Då krävs *kommunikation* av tillstånd, ting, information eller erfarenheter som kan fylla de otillfredsställda behoven. Det eftersträvade objektet är i regel det som ges i kommunikationsakten (Hellspong 2016: 139 f.). Hellspong ger exempel:

I en folksaga kan givaren vara kungen som skänker sin dotter till vallpojken som belöning för hans bravader. Här är mottagaren alltså den samma som subjektet. Fast så behöver det inte vara. En politisk ledare kan till exempel sträva efter fred för ett folk. Då är hon subjekt, freden objekt och folket mottagare. Och givaren behöver inte vara en person utan kanske något mer allmänt, som en uppgörelse med fienden som till sist skänker vapenvila (Hellspong 2016: 140).

Funktionerna i modellen kallas för aktanter vilka realiserar i sin tur genom olika aktörer. Aktörerna kan vara både personifierade krafter eller individer i den narrativa processen. I en berättelse kan mönstret i aktantmodellen upprepas flera gånger och olika aktörer kan uppträda på aktanternas platser. Ett passivt objekt kan förvandlas till aktivt subjekt, flera subjekt kan sträva efter olika eller samma objekt. Då kan dramatiska konflikter uppstå. Objektet och subjektet kan växla plats, givaren kan vara mottagare och en hjälpare kan ha drag av motståndare (Ibid., s. 140).

Genom att dra in lyssnaren som subjekt och se på den sociala ramen kan jag analysera berättelsens *retoriska struktur*. Den retoriska strukturen bygger i sin tur på en underförstådd och utvidgad berättelse som ser till vad texten förutsätter snarare än vad den talar om. I det retoriska steget analyseras det retoriska samspelet med läsaren, det som uppstår när den retoriska situationen möter läsaren. Det antas att läsaren vill ta del av berättelsen (Ibid., s. 141).

Utöver att analysera själva berättelsestrukturen och den retoriska strukturen analyseras även berättelsens *strategiska struktur*. Det här steget ger analysen en kritisk udd och uttrycker vad som verkligen sker (Ibid., s. 142). Eftersom det är reportern som skrivit och utformat reportagen analyseras reportern som subjekt i den strategiska strukturen.

Genom att analysera dessa tre steg i aktantmodellen går det att följa berättelsens väg mot målet, alltså hur berättelsen fungerar som funktionell handling i det sociala sammanhanget (Ibid., s. 143). Då jag analyserar reportage ur samma tidning kommer den

retoriska strukturen och berättelsens strategiska plan analyseras gemensamt utifrån de tre reportagen.

4.2.5 Metanarrativ

Med *metanarrativ* menas att en enskild historia kan kopplas till en allmän berättelse, med mytiska drag, som speglar hur människor förstår världen och sig själva. I många berättelser går det att se ett samspel mellan berättelsens poäng och metanarrativets ideologi (Hellspång 2016: 143). Metanarrativ känner vi igen nästan som ordspråk. Exempel på metanarrativ är ”David och Goliat”, den svagas kamp mot den starka där den svaga vinner med sin list. Det kan vara ideologiskt grundade metanarrativ som ”staten och kapitalet” eller evolutionära berättelser som ”den starkaste överlever”. Metaberättelsen blir resultatet av en sammanlagd tolkning av mina enskilda analysresultat.

4.2.6 Värdering

En *värdering* av berättelsen görs dels utifrån avsändarens sida för att undersöka om den har förutsättningar att uppnå sitt ändamål och dels utifrån mottagarens sida för att ge ett etiskt omdöme. För att bedöma en berättelse etiskt går det att se till form och stil. En berättelse fyller även en social funktion som öppnar upp för politisk kritik (Hellspång 2016: 144). Här kommer analysen av den retoriska situationen och ekologin in. Värderingen av berättelsen görs i relation till den. Mitt syfte är inte att kritisera Situation Sthlm men däremot är det intressant att analysera den sociala och retoriska funktionen och se hur stil och form spelar roll i det avseendet. Jag analyserar det sjätte steget i processen i samband med värderingen.

5 Analys

Analyskapitlet inleds med en analys av reportagens retoriska situation därefter en analys av säljarnas enskilda reportage. Sedan en skribent- och läsarorienterad analys där reporterns retoriska situation, modus, berättelsens struktur och reporterns strategiska plan samt handlingar ingår. Analysen avslutas med en gemensam metanarrativanalys av reportagen och en värdering som avslutning. Jag refererar endast till respektive text en gång i analysen av reportagens retoriska situation samt i början av varje reportageanalys. Jag finner det inte nödvändigt att referera genom hela analysen då varje enskild analys är från samma reportage.

5.1 Reportagens retoriska situation

Alla tre reportagen innehåller berättelser om och av människor som befinner sig i liknande situationer där alla tre säljer Situation Sthlm. Samtliga reportage präglas av missbruk och två av reportagen kantas av brokiga uppväxter. Det första säljarreportaget handlar om Eva

Kullmer som sålt Situation Sthlm sedan 2012 (Stolt 2019b). I reportaget får läsaren inte veta när Kullmer hamnade på gatan men sedan 1998 lever hon ihop med Mats. De har levt ihop på gatan, på olika härbärgen och i lägenheter. Det framgår att det är en rad händelser som gjort att Kullmer hamnat där hon hamnat. Det är en brokig uppväxt med missbruk i familjen och olika händelser som gjort att Kullmer själv börjat missbruka. Genom att sälja tidningen får Kullmer en inkomst och rutiner. Hon har sin försäljningsplats vid Mariatorgets tunnelbana och har under flera års tid etablerat relationer med stamkunder.

I reportaget om Jan Wallin får läsaren inte heller veta exakt när han blev hemlös. Men tidigt i reportaget framgår det att missbruk är största anledningen till att Wallin blivit hemlös från början. Det är ett missbruk som grundar sig i självmedicinering då Wallin sent i livet blev diagnostiserad bipolär typ 2 (Stolt 2019c). Sjukdomen har bidragit till att han är förtidspensionerad. För knappt ett år sedan fick han en Bostad Först-lägenhet. Bostad Först är stödboende för människor med psykosocial problematik som lever i hemlöshet (Stockholm Stad 2019). Wallin är orolig att han ska förlora lägenheten och har därför kontaktat socialtjänsten, under tiden reportaget skrevs, för att lägga in sig själv på avgiftning. Förutsättningarna för reportern ser likadana ut här som i Eva Kullmers reportage men det är en annan säljares liv som ska skildras. Wallin brukar stå vid T-centralen och sälja tidningen. Precis som Kullmer får Wallin ett sammanhang tack vare Situation Sthlm, någonting att sysselsätta sig med på dagarna.

Anette Wahlström har sålt Situation Sthlm sedan 2003 (Stolt 2019a). Hon började sälja Situation Sthlm för att två av hennes vänner sålde tidningen. Det framgår inte var hon säljer tidningen nu men när hon började sålde hon tidningen i Hässelby. Redan när Wahlström var 9 år blev relationen till föräldrarna problematisk. Föräldrarna drack och mamman var även tablettmissbrukare. Hon var rädd för sin mamma under uppväxten och när Wahlström var 12 år rökte hon cannabis för första gången. Vid 14 års ålder avsade sig hennes föräldrar vårdnaden om henne. Vilket resulterade i att hon hamnade på utredningshem och ungdomsvårdsskola där hon var inlåst på dagarna. Wahlström har levt ett liv präglat av missbruk men nu lever hon under ordnade förhållanden och har precis avslutat en behandling mot hepatit C. Wahlström väntar på operation av sin trasiga höftkula. I reportaget är det mer fokus på Wahlströms texter hon skriver i Situation Sthlm än hennes roll som säljare.

Ur ett ekologiskt perspektiv finns det kritik mot gatutidningar som Situation Sthlm bör ta hänsyn till när det kommer till säljarreportagens utformning. Bland annat den kritik Swärd skriver om att gatutidningar porträtterar hemlösa som människor allmänheten kan tycka synd om (Swärd 2008). Som Torck skriver begränsas hemlösas röster ofta till en viss typ av

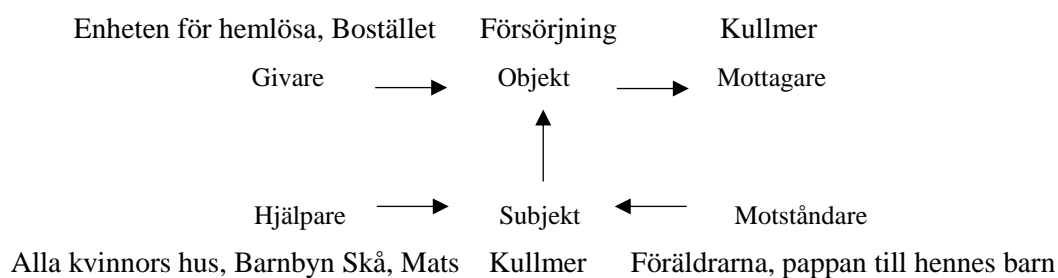
skrivgenre vilket bidrar till att de hamnar i diskurser där pathos dominerar och det tenderar att förstärka marginaliteten (Torck 2001). Den retoriska ekologins likhet med intertextualitet blir tydlig när det kommer till porträttering av människor som lever i hemlöshet. Det finns strukturer och normer i samhället som med stor sannolikhet påverkar hur texter utformas från början vilket i sin tur påverkar hur texter fortsätter att utformas. Situation Sthlm har över 100,000 läsare varje månad och är den gatutidningen stockholmarna möts av i tunnelbanan och på gator runt om i staden. Detta ger tidningen ett ethos och därmed ett handlingsutrymme att porträttera sina säljare ur ett annat perspektiv än det som dominerar. De har möjlighet att ligga i framkant när det kommer till porträttering av deras säljare.

5.2 Reportageanalys Eva Kullmer

I följande del analyseras berättelsens inre struktur samt process i Eva Kullmers reportage.

5.2.1 Berättelsens inre struktur

Jag börjar med att analysera berättelsens *inre struktur* med hjälp av aktantmodellen.



I den inre strukturen är Kullmer subjekt i aktantmodellen. Kullmer strävar mot ett liv bortom socialt utanförskap. Hon och Mats vill vara, som hon själv uttrycker det, ”Svenssons, eller så pass Svensson vi kan bli” (Stolt 2019b). Det är det här som driver berättelsen framåt och mot sin upplösning. Givare i Kullmers fall är Enheten för hemlösa och Bostället som givit henne tak över huvudet och sedan en egen lägenhet. Detta gör inte bara Kullmer till subjekt utan även mottagare. Motståndare har varit föräldrar som svikit i tidig ålder, våld i olika relationer, missbruk och hemlöshet. Pappan till hennes barn har även varit en stor motståndare i hennes liv. Hjälpare har varit frivilliga organisationer dit Kullmer har kunnat vända sig för stöd. Hon har bland annat vänt sig till Alla kvinnors hus och Barnbyn Skå. Men hjälpare har även varit hennes man Mats som hon kämpat tillsammans med.

5.2.2 Process

Redan i ingressen etableras Kullmers ethos som säljare. Läsaren får veta att hon står och säljer tidningen vid Mariatorgets tunnelbana redan klockan sex på morgonen. Detta hade kunnat

tyda på en engagerad säljare med fasta rutiner men i inledningen motiveras det som att hon har sömnproblem och därför går upp tidigt. Läsaren får veta att hon för fem år sedan brukade sova på Rådhusets tunnelbanestation med sin man. På så vis etableras Kullmers sociala position i samhället och även hennes sociala ethos. Nu har de dock fått ett förstahandskontrakt på en egen lägenhet. Inledningen väcker uppmärksamhet genom att ta avstamp i ett tidigare nummer av Situation Sthlm där Kullmer figurerat i ett reportage om säljaren Ninas död. Nina var Kullmers vän och hon som Kullmer delade försäljningsplats med. I inledningen etableras Kullmers ethos som säljare tydligare än i ingressen. Kullmer står alltid på samma plats vilket visar på kontinuitet och i sin tur engagemang. Hon har under flera års tid arbetat upp en relation till sina stamkunder. Det gjorde hon tillsammans med Nina innan Nina gick bort.

Kullmer börjar få ordning på livet nu men det är flera handlingar Kullmer gjort och blivit utsatt för som har påverkat hennes sociala position. I reportaget etableras hennes sociala ethos genom flera bakgrundshistorier. Hennes sjukdom KOL kan leda till att hennes lungor kollapsar när hon sover vilket påverkar hennes sömn. Det här är något passivt som Kullmer inte kan påverka men som hennes handling en gång har skapat genom rökning.

Läsaren får även ta del av Kullmers uppväxt som är kantad av missbruk och alkoholism. Kullmers mamma missbrukade både tabletter och alkohol under hennes uppväxt. Hon fick höra som barn att mamman önskade att hon kunde slippa Kullmer. Ett barn har inte stort handlingsutrymme gentemot en vuxen och har inte några andra val än att leva med sina föräldrar. Antingen tills någon annan ser vad som pågår eller tills barnet är stort nog att göra något åt det själv. Kullmers berättelse väcker pathos och gör att läsaren kan sätta sig in i hennes situation. En situation som kan uppfattas som bakgrund till varför hon hamnat där hon hamnat. Läsaren får inte veta när Kullmer blev hemlös eftersom reportaget inte följer en rak tidslinje utan hoppar fram och tillbaka mellan händelser.

Jag uppfattar två upptrappningar i reportaget som avgörande i Kullmers liv. Det är upptrappningar som har påverkat Kullmers sociala ethos och som är värda för läsaren att veta (jfr Hellspong 2016). Den första händelsen som skildras är när Kullmer bröt fotleden. Till följd av bruten fotled tvingades Kullmer till många operationer vilket ledde till flera infektioner. Detta resulterade i att Kullmer behövde amputera foten vilket i sin tur ledde till att hon blev beroende av morfin i tretton år. En annan händelse som reportern lägger stor fokus på i reportaget är när Kullmer träffade sin man Mats. Innan det levde Kullmer i ett destruktivt förhållande med pappan till sina barn. Det kom till en punkt i Kullmers liv där hon hade att välja på att flytta hem till sin mamma igen eller till mannen som sedan blev pappa till hennes barn. Eva Kullmer valde det senare alternativet. Förhållandet med mannen kantades av

våld och missbruk. Han både förföljde Kullmer och låste in henne med handbojor i hans lägenhet när hon var på väg att lämna honom. När Kullmer väl kom loss gick hon förbi en restaurang där Mats satt och han blev hennes räddning. Efter tre veckor ringde Mats och frågade om hon ville flytta in med honom och hans mamma då hans mamma var sjuk och behövde hjälp. Han kunde erbjuda henne en trygghet hon inte haft tidigare, tilliten till en person, men ingen social trygghet. Det är tydligt att Mats ger henne en nystart och hopp om en annan framtid. Upplösningen på Kullmers berättelse är att hon och Mats till slut lyckades få en träningslägenhet som sedan blev en försökslägenhet och som nu är ett förstahandskontrakt. Mats har precis börjat jobba som vaktmästare med aktivitetsstöd och Kullmer har tre år kvar på en skuldsanering. När Kullmer hamnat där hon hamnat i sin sociala position kom till slut socialtjänsten in och gav henne, och Mats, tak över huvudet. Det är med statliga medel som Kullmer har kunnat få ordning på sitt liv.

Min konklusion av reportaget om Eva Kullmer är att reportern vill skapa förståelse och argumenterar för varför Kullmers liv ser ut som det gör och varför hon säljer Situation Sthlm. Detta belyser Hellspongs teori att berättelser kan påverka människor djupare än vanliga argument (Hellspong 2000). Däremot bidrar inte reportaget med något jag som läsare inte förväntar mig att få veta om en före detta hemlös. Amossy skriver att avsändaren måste ta hänsyn till publikens förutfattade meningar för att kunna anpassa sig till den tilltänka publiken men även för att kunna utmana människors förutfattade meningar (Amossy 2001). Ur ett ekologiskt perspektiv porträtteras Kullmer utifrån förutfattade meningar som finns i samhället, och schablonbilder som Swärd (2008) skriver om, om människor som är eller har varit hemlösa.

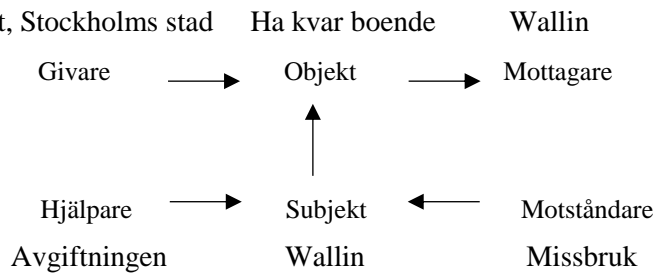
Kullmer har lyckats få ordning på sitt liv och äntligen fått ett eget boende. Precis som Hellspong (2000) skriver behövs det inte explicita teser i berättelser utan det är lättare att hävda teser indirekt. Det här öppnar upp för möjligheten till olika tolkningar. Rubriken till reportaget lyder ”Steg för steg” vilket jag också kopplar till någon form av tes att Eva Kullmers liv sakta men säkert är på väg i rätt riktning. Reportaget avslutas med att Kullmer berättar att hon slutat med alla tabletter och alkohol men cigaretter kan hon inte sluta med. Kullmer börjar få ordning på sitt liv. Men det är trots allt tre år kvar på Kullmers skuldsanering vilket antagligen bidrar till att hon måste fortsätta sälja Situation Sthlm i några år framöver.

5.3 Reportageanalys Jan Wallin

I kommande del analyseras berättelsens inre struktur och process i Jan Wallins reportage.

5.3.1 Berättelsens inre struktur

Berättelsens *inre struktur* i reportaget om Jan Wallin ser ut på följande sätt:



Wallin strävar efter att få ha kvar sin Bostad Först-lägenhet som han fått via Stockholms Stad (Stolt 2019c). I den inre strukturen i Wallins reportage blir både Stockholms Stad och socialtjänsten givare till Wallin som är mottagare. Socialtjänsten ger Wallin chans att läggas in på avgiftning. Hjälparen är avgiftningen som ställs mot motståndaren vilket i det här fallet är Wallins missbruk.

5.3.2 Process

I ingressen etableras Jan Wallins tidigare ethos som yrkesperson. Han har haft flera olika jobb och jobbade bland annat som biografmaskinist i över 20 år. Läsaren får även veta att Wallin har läst på Komvux och studerade engelska på universitet. Däremot antyder ingressen att vägen till Centralen, där Wallin står och säljer Situation Sthlm på bilderna, inte varit enkel. I inledningen är det större fokus på Wallins sociala ethos. Wallin har ett stort intresse för klockor. Klockorna har han bland annat hittat i ett soprum och att av sex-sju klockor har Wallin endast köpt en. Det framgår i reportaget att han tittar på sin klocka hela tiden men att han inte bryr sig mycket om att tiden går, utan det är en gammal vana från sin tid som biografmaskinist. Wallins sociala ethos står i kontrast till hans ethos som tidigare yrkesperson.

I bakgrunden är det stort fokus just på Wallin som yrkesperson och det ethos han har från den tiden. Han berättar om flera tidigare jobb och utbildningar. Läsaren får veta lite om hans familj men inget som skulle vara till grund för att han hamnat där han hamnat idag. Det står inte mycket om Wallin som säljare av Situation Sthlm men i en bildtext etableras hans ethos som säljare genom att han snabbt säljer av sina tidningar samt att det är människor som frågar om han har flera tidningar. Wallins bakgrund väcker inte lika mycket pathos som Kullmers berättelse. Däremot trappas berättelsen upp när läsaren får veta att Wallin testade heroin för första gången när han var över trettio år. Wallin valde att testa droger för att en vän erbjöd honom det. Han hade alltid varit nyfiken på droger. Det var Wallins missbruk som var orsaken till att han hamnade på gatan från början. Ett missbruk som verkar grunda sig i

självmedicinering. Han fick sparken från jobbet som biografmaskinist på grund av missbruket vilket resulterade i att han utbildade sig till tunnelbaneförare. Men han fick sparken därifrån för att han dömdes för innehav. Det är en kamp mellan ett socialt ethos och ett ethos som yrkesperson och det blir tydligt varför Wallin har hamnat där han hamnat. Wallins missbruk resulterade i att hans fru kastade ut honom och efter det bodde Wallin på olika härbärgen. I slutet av Wallins bakgrundshistoria blir det fokus på honom som säljare av Situation Sthlm. Det framgår att Wallin har publicerat flera dikter och texter i säljarnas egna spalt ”Med egna ord” och att han har minst ett tjugotal opublicerade dikter skrivna.

Wallins svårigheter att verka i samhället samt skillnaderna mellan reportern och Wallin blir tydliga när de bestämt tid men Wallin inte dyker upp. Det beror på att Wallin har hamnat på avgiftning. Berättelsen får sin upplösning när läsaren får veta att Wallin bott i sin Bostad Först-lägenhet i knappt ett år. Han är däremot rädd att förlora den samt sin metadonbehandling och därför lagt in sig själv på avgiftning via socialtjänsten. Drop-in-avgiftningen hjälper Wallin att inte äventyra sin Bostad Först-lägenhet. Avgiftningen hjälper honom att fortsätta sin metadonbehandling som håller honom borta från andra droger. Det är socialtjänsten som ger Wallin tak över huvudet och möjlighet till avgiftning. Wallins beroendeställning och handlingsutrymme gentemot olika myndigheter blir tydligt. För att Wallin ska kunna fortsätta ha någonstans att bo behöver han förhålla sig till vissa riktlinjer. I reportaget framstår det som att det är Wallins egna handlingar som försatt honom i den situationen han befinner sig i och påverkat hans sociala status.

Han blev diagnostiserad bipolär typ 2 när han var femtiofem. Förutom att han självmedicinerat för att kunna styra sjukdomens toppar och dalar har sjukdomen även bidragit till att han alltid känt sig annorlunda och utanför. Det framgår att Wallin känt sig sviken av samhället när hans sjukdomstillstånd blivit avfärdat som missbruk av psykvården. Sjukdomen beskrivs som en passiv händelse som inte går att påverka men som lett till handlingar som påverkat Wallins sociala ethos.

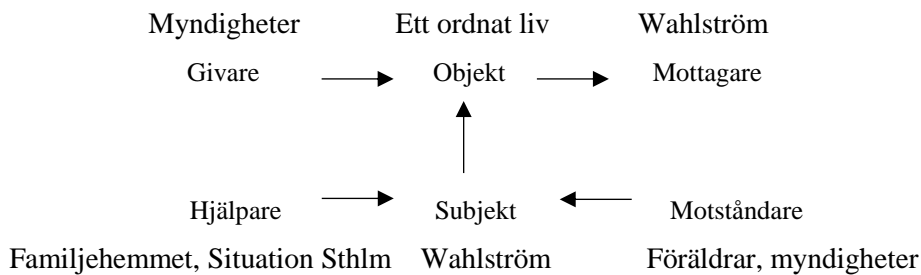
Det är stort fokus på tiden i reportaget om Wallin och rubriken lyder ”Ger sig tid”. Min konklusion av Jan Wallins berättelse är att tid är det som Wallin har och att han ger sig själv tid att komma tillbaka till ett fungerande liv. Det här blir också berättelsens implicita tes. Berättelsen, i linje med Eva Kullmers reportage, fungerar som argument för att Wallins liv sakta men säkert är på väg i rätt riktning. Även om det är stort fokus på Wallins tidigare ethos som yrkesperson är det ändå ett stereotypt socialt ethos av en före detta hemlös som porträtteras. Reportaget avslutas med att Wallin berättar att han mår okej och att det känns som att han kan ge sig ut igen och börja om.

5.4 Reportageanalys Anette Wahlström

I delen nedan analyseras berättelsens inre struktur samt process i Anette Wahlströms reportage.

5.4.1 Berättelsens inre struktur

I reportaget om Anette Wahlström ser berättelsens struktur ut på följande sätt:



Wahlström är subjekt i reportaget och strävar mot ett ordnat liv (Stolt 2019a). Givare har varit myndigheter som gav Wahlström någonstans att bo när hennes föräldrar avsåde sig vårdnaden om henne. Men myndigheterna har även varit motståndare då de bland annat höll henne inlåst och svikit henne i flera avseenden. Andra motståndare i reportaget är föräldrarna och hennes missbruk som bidragit med att hon hamnat där hon hamnat. Hjälpare i reportaget är både familjehemmet på Gotland, dit hon fick komma på behandling, och Situation Sthlm som hjälper Wahlström att hålla sig sysselsatt.

5.4.2 Process

I ingressen får läsaren veta att Wahlström *ännu* en gång lever under ordnade förhållanden. Det har varit en kamp men det framgår i ingressen att hon vill använda sig av sina erfarenheter och göra något bra av framtiden. I inledningen etableras Wahlströms sociala ethos och hierarkin mellan reportern och Wahlström blir tydlig. Det är tydligt att reportern porträtterar en person som har en annan position i samhället än reportern själv. Reportern beskriver hur Wahlström ser ut och det framgår att hon haltar. Wahlströms ethos som säljare etableras genom att hon sålt tidningen länge. Det här etablerar även hennes sociala ethos då det visar att hon har varit i den position hon är i under en lång tid. Hon började tidigt skriva texter i tidningen som ett sätt att få ur sig sin frustration och irritation. Både Jan Wallin och Wahlström skriver texter vilket visar på Situation Sthlms agensskapande funktion för säljarna. Säljarna får utrymme att uttrycka sig och göra sina röster hörda genom sina egna texter.

Det är större fokus på pathos i Wahlströms berättelse än i Wallins berättelse och större fokus på hennes sociala ethos jämfört med hennes ethos som säljare. Detta tar sig i uttryck

genom ett större fokus på de svårigheter Wahlström hade som barn och att reportaget inte säger något om hur det ser ut när hon säljer tidningen.

Wahlström blev slagen av sin mamma redan som litet barn. Precis som i Kullmers fall hade Wahlström inte något handlingsutrymme gentemot sina föräldrar. Wahlström tappade tidigt respekten för sina föräldrar och började med droger som följd av att hon blev slagen som barn. Hon tror att mamman var psykiskt sjuk. Sjukdomen var en passiv händelse som inte gick att påverka men som i sin tur påverkade Wahlströms mamma som aktör. Föräldrarna övergav henne genom att de avsåg sig vårdnaden om henne när hon var 14 år gammal. Myndigheterna som skulle ge henne boende låste istället in henne och missbruket eskalerade. Myndigheternas handlingar har gjort att relationen mellan dem och Wahlström är komplicerad och hon hamnade tidigt i deras händer. Förutom att de låste in henne som ung så har de hjälpt henne med behandling mot missbruk och ska ge henne en höftoperation, om hon lyckas hålla sig drogfri. Wahlströms reportage visar hur stort handlingsutrymme myndigheter har gentemot individen.

Wahlström fastnade tidigt i missbruk och tillsammans med hennes dåvarande man kämpade de för att få komma till ett familjehem på Gotland för behandling. När Wahlström sedan kom tillbaka till Stockholm rullade livet på och 2013 skrev hon en text i Situation Sthlm att hon hade slutat med sin metadonbehandling. Men åtta månader efter att hon skrivit den texten tog hon ett återfall. En annan komplikation hände tidsmässigt före Wahlströms återfall men berättas i reportaget efter återfallet. Vid 19 års ålder tog Wahlström heroin och somnade på sin vänsterarm. Muskeln och blodtillförseln i armen ströps vilket ledde till att hon fick en dropp-arm. Efter det kunde hon endast bära med högerhanden och kroppen blev snedbelastad vilket i sin tur ledde till att hennes höftkula slets ut. Det sista brosket mellan ledkulan i höften och skelettet försvann efter en händelse i hennes lägenhet. Hennes kompis tog en heroinöverdos på toaletten och Wahlström bar ut kompiserna från toaletten. Den utslitna höftkulan är anledningen till att hon haltar och väntar på operation. Ytterligare en komplikation, eller en konflikt i berättelsen, hände i samband med när hon tog ett återfall. Wahlström blev våldtagen och hon kände först att hon blev betrod av polisen men ingenting hände. Wahlström tror att det var för att hon var missbrukare. Hon blev sviken av polisen och återigen sviken av samhället.

Upplösningen i berättelsen kommer när hon i vuxen ålder fick sin ADHD-diagnos. Läsaren får veta att det var rörigt i Wahlströms huvud innan hon fick sin ADHD-medicin och att hon blev lugn av amfetaminet i medicinen. Rubriken till reportaget lyder ”Nionde livet” och här är berättelsens tes att Wahlström har varit illa ute flera gånger men alltid landat på

fötter till slut. I linje med reportagen om Kullmer och Wallin är även Wahlströms liv på väg i rätt riktning men inte heller här är det en rak väg. Reportaget avslutas med att Wahlström berättar att hon aldrig är lycklig men att hon vill göra resor hon drömmer om och inte bara prata om det. Hon är hoppfull att det kommer bli bättre efter höftoperationen.

5.5 Skribent- och läsarorienterad analys

I följande del analyseras reporterns retoriska situation, modus, berättelsens retoriska struktur samt reporterns strategiska plan.

5.5.1 Reporterns retoriska situation

Reportern ska skildra säljarnas egna historier om sina liv. Då de är säljare av Situation Sthlm har de någon gång varit hemlösa och lever fortfarande i socialt utanförskap. Tidningen ska med andra ord både säljas av hemlösa och socialt utsatta samt skildra deras liv. För att inte porträttera säljarna stereotypt måste reportern vara medveten om läsarens fördomar och förkunskaper. Varje nummer av Situation Sthlm har runt 120 000 läsare och säljs i 21 000 exemplar (Situation Sthlm 2019b). Publiken är svår att uttala sig om då den inte är samlad på en fysisk plats men då tidningen är känd som en gatutidning som säljs av hemlösa går det att anta att läsarna vill bidra med något till samhället. Här spelar läsarens ekologi in. Vi människor gör någonting bra genom att bidra eller skänka pengar till människor som är mer utsatta i samhället än oss själva. Det känns helt enkelt bra att kunna hjälpa andra.

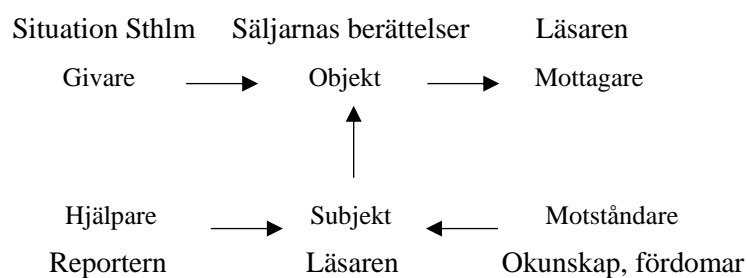
5.5.2 Modus

I reportaget är det reportern som berättar säljarnas historier. Läsaren konstrueras som en lyssnande publik och engageras inte av berättelsen genom frågor eller uppmaningar. Det är från reporterns synvinkel reportaget berättas. Det är ofta konstaterande (*telling*) där reportern kan kontrollera närheten mellan säljarna och läsaren. Vissa händelser gestaltas för att sedan leda fram till konstateranden och vissa händelser och handlingar förstärks och får konsekvenser senare i reportagen. Personer och händelser bedöms inte alltid direkt men det blir ett indirekt bedömande som öppnar upp för läsaren att bedöma vilka personer och händelser som varit positiva eller negativa i säljarnas liv. Men i Wahlströms reportage bedömer hon i vissa fall själv vad som varit positivt och negativt, exempelvis att hennes mamma inte var snäll. Kullmers reportage skildras inte från början till slut utan hoppar fram och tillbaka mellan händelser. Wallins reportage hoppar inte lika mycket fram och tillbaka i tiden utan följer en ganska rak tidslinje. I samtliga reportage är reportern en allmän berättare (nollfokalisering) som rör sig in och ut från säljarnas medvetande. I Kullmers reportage

nämns ibland händelser tidigt i berättelsen som om Kullmer inte är medveten om att de ska ske för att sedan återberättas av Kullmer själv. Berättelsens röst i reportagen är vardagligt och anpassat både till tidningens publik och berättelsens sociala ram och innehåll. Språket är på en nivå där det varken ligger under eller över tidningens publik. Säljarna nämns genomgående med både för- och efternamn medan vänner och anhöriga endast nämns med förnamn.

5.5.3 Berättelsernas retoriska struktur

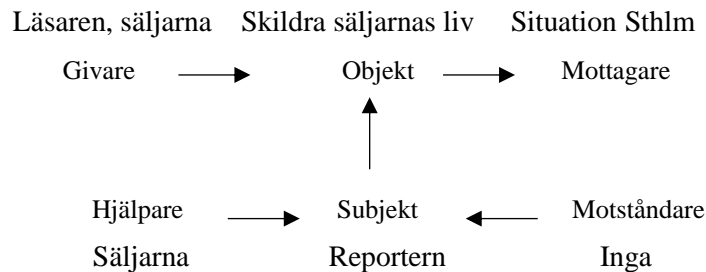
Den *retoriska strukturen* i reportagen ser ut som följande:



Läsaren (subjekt) tar del av säljarnas berättelser (objekt) om sina liv. Situation Sthlm är givare i det här fallet och läsaren blir både mottagare och subjekt. Hjälparen blir reportern som ska skildra säljarnas liv som tidigare hemlösa och det sociala utanförskap de lever i. Det går att tolka läsarens okunskap som motståndare. Reportern hjälper läsaren att antingen få sina fördomar bekräftade eller bjuder in läsaren till alternativa kunskaper som kan motbevisa fördomarna. Läsare med olika förkunskaper kan få ut olika saker i reportagen. I Kullmers berättelse är det möjligt att en läsare med feministisk kunskap kan få ut annat än en läsare som inte har feministisk kunskap. Reportern har inflytande över vad läsaren får ta del av och hur säljarna blir presenterade. Reportern bestämmer även vad som presenteras som handlingar respektive händelser, vem som porträtteras aktiv respektive passiv och hur olika relationer därmed konstrueras. Sett till reportagens retoriska ekologi köper läsaren tidningen och läser reportagen. Det går att anta att läsaren är intresserad av det som står i reportagen och vill ta del av det. Läsaren måste vara öppen för nya perspektiv på porträtteringen av hemlösa eller socialt utsatta. Situation Sthlm har ett handlingsutrymme i och med att de väljer vad som ska vara med i tidningen och vad läsaren ska få ta del av. Reportern bestämmer utformningen på reportagen och får ett annat typ av handlingsutrymme. För att Situation Sthlm ska kunna ge ut en tidning behövs en reporter som kan skriva reportagen. Här kan vi bättre förstå de narrativa argumentens sociala funktion och hur narrativens olika aktantroller och handlingar är med och skapar olika positioner och därmed olika ethoskonstruktioner.

5.5.4 Reporterns strategiska plan

Det sista steget i aktantmodellen är att analysera talarens *strategiska plan*. Med andra ord avsändaren och i det här fallet reportern som utformat reportagen och som har makten att påverka publiken.



Reportern är subjektet som ska nå ut med säljarnas berättelser (objekt). Det är läsaren som är givare och Situation Sthlm mottagare. Läsaren är en bidragande faktor till att Situation Sthlm ska kunna fortsätta med sitt arbete. Tidningens existens är delvis beroende av att läsaren ska vilja köpa tidningen så att verksamheten kan gå runt. Finns det inga läsare är det ingen mening att ge ut tidningen. I reporterns strategiska plan är säljarna hjälpare, för utan säljarna kan inte reportern (subjektet) lyckas med sitt uppdrag.

I den strategiska planen ser vi att reportern är beroende av säljarna för att kunna skriva säljarreportage. Säljarna får inflytande och deras handlingsutrymme etableras (jfr Werder 2000). Det är säljarna som tillåter reportern att skildra deras liv och historier. Det blir därför viktigt för reportern att ge en sådan rättvis bild som möjligt. Säljarna får själva bestämma vad de vill berätta eller väljer att inte berätta. Säljarna hjälper både reportern att ha reportage att skriva och ger Situation Sthlm innehåll till sin tidning. Läsaren ger Situation Sthlm mening för utan läsaren finns det ingen att påverka.

5.6 Metanarrativ

Det jag ser gemensamt för alla tre reportage är att alla säljarna är på väg i rätt riktning. Det är ett ordspråk som fångar in det och som går i linje med Kullmers rubrik ”Steg för steg”. Ordspråket kan kännas igen som ”varje resa börjar med ett litet steg”. För alla tre säljarna är det som en slingrande stig där vägen mot målet inte är rak. Kullmers reportage är dessutom en stark metaberättelse som bekräftar en befintlig könsmaktsordning där kvinnor är underkastade män. Kvinnors beroende av män skildras genom att Kullmer först blev inlåst av pappan till sina barn och när hon väl lyckades ta sig därifrån så träffade hon sin nya man Mats. Mats blev en nystart för henne. I reportaget är männen är både Kullmers fall och räddning.

I både Wallins och Wahlströms reportage är missbruk i fokus som en stark motståndare i deras liv. Det är den ensammas kamp mot sjukdom och missbruk där staten inte räcker till. I Wallins fall finns det hopp när han lägger in sig själv på avgiftning. Han är strulig men det visar på att han för sin egen kamp. Han vill själv få ordning på saker, bli frisk och ta kontrollen över sitt eget liv. Wahlström är beroende av att få en operation för sin trasiga höftkula. Metanarrativet för de båda är den ensammas utsatthet. När staten sviker är den ensamma extra sårbar. Båda har sökt hjälp hos myndigheter men inte fått den hjälp de behövt. Det finns en desperation i deras berättelser. Vi människor tar till desperata åtgärder under desperata omständigheter. Reportagen visar olika nyanser av utsatthet och hur säljarna möter dessa svårigheter. Men i alla tre reportage finns det ett hopp om en bättre framtid. I samtliga berättelser är säljarna både subjekt och mottagare vilket kan tolkas som "sin egen lyckas smed". De är med och påverkar sin egen situation så gott de kan och försöker förändra sina liv. De kämpar sig ifrån liv i missbruk, utsatthet och hemlöshet till ordnade liv med fasta boenden och försörjning.

5.7 Värdering

De ethoskonstruktioner som uppstår är framförallt ett socialt ethos som visar svårigheterna att verka som medborgare. Situation Sthlm skapar ett handlingsutrymme åt dessa människor i vissa avseenden samtidigt som fördomar till viss mån införlivas. Reportagen berättas inte på sådant sätt att de fördomar som finns mot före detta hemlösa motbevisas. Trots att Kullmer, Wallin och Wahlström alla tre är säljare av Situation Sthlm är det inte stort fokus på deras roller som säljare utan de är snarare kvar i rollerna som socialt utsatta. Situation Sthlm skapar agens genom att låta säljarna berätta om sina erfarenheter av myndigheter. Det visar en beroendeställning där säljarna både råkat illa ut av myndigheter och är i behov av myndigheter för att kunna leva fungerande liv. Reportagen visar hur svårt det är när en människa väl hamnat snett och hur maktlös individen är gentemot staten.

Det kan vara svårt att hänga med i berättelserna då de inte följer en rak tidslinje. Det finns inga uppmaningar eller frågor till läsaren och reportern tycks inte vilja engagera publiken utan bara skildra säljarnas historier. Läsaren positioneras genom reportagens strategiska plan som medaktörer i säljarnas försök att förändra sin situation, men berättelsernas retoriska stil stöttar inte den positionering nämnvärt. Det öppnar inte upp för att läsaren, genom reportagen, ska engageras i att lösa säljarnas problem.

6 Diskussion

Jag kommer diskutera mina fynd utifrån uppsatsens frågeställningar, om än i annan ordningsföljd än de ställdes från början. Jag kommer även diskutera mitt val av teori och metod för att sedan peka på vidare forskning. Den första frågan jag ställde i min uppsats var:

På vilka sätt fungerar reportagen om säljarna som argument?

Reportagen fungerar som narrativa argument genom att läsaren får bakgrundshistorier till varför säljarnas liv ser ut som de gör. Dessa bakgrundshistorier bygger även upp säljarnas sociala ethos. Samtliga säljare har svårigheter att verka som medborgare vilket porträtteras ungefär på samma sätt i reportagen. Deras historier är präglade av missbruk. Utifrån Hellspongs teorier (2000) om argumentation i berättelser fungerar reportagen både som grunder för argument och motsvarighet till argument. Hellspong menar att skillnaden på berättelser och argument är att berättelser är gestaltande och argument är konstaterande men i linje med Booths begrepp (2016) *telling* och *showing* fungerar säljarreportagen både konstaterande och gestaltande. Händelser gestaltas under reportagets gång och mynnar ut i konstateranden. Exempelvis Kullmers brutna fot som resulterade i ett morfinmissbruk och Wahlströms ADHD-diagnos som gjorde att hon började medicinera vilket i sin tur fick henne lugn. Det är olika orsak-verkan-förhållanden där barndomen i både Kullmer och Wahlströms fall har påverkat senare i livet. Kullmer och Wahlström fastnade i missbruk som en följd av problematiska uppväxter. Detta ledde till att de blev hemlösa vilket i sin tur ledde till att de började sälja Situation Sthlm och nu är de på rätt väg. Reportagen fungerar som argument för deras positioner i samhället. Här går det inte bara att förstå kopplingen mellan ethos som säljare och ethos som medborgare utan hur socialt ethos och kollektiv agens skapas generellt, vilket leder mig in på frågeställningen:

Hur hänger narrativa argument, socialt ethos och kollektiv agens samman på ett mer teoretiskt plan?

Narrativa argument visar hur socialt ethos konstrueras och skapar kollektiv agens åt människor i samma position i samhället. De positioner som går att få syn på genom narrativens aktantroller och handlingar skapar olika ethoskonstruktioner samt olika typer av handlingsutrymme. Ethos skapar möjligheter till agens men agens kan även bygga upp ethos. När människor i en viss position i samhället får utrymme att göra sina röster hörda, exempelvis handlingsutrymme som säljarna får genom Situation Sthlm, har de även möjlighet att bygga upp sitt sociala ethos utifrån det. Bakgrundshistorier bygger upp socialt

ethos men för att dessa historier ska kunna berättas krävs det att handlingsutrymme finns eller skapas. Kollektiv agens är baserat på ett feministiskt ethos (Glenn 2018) men detta är inte intressant endast i ett strikt feministiskt perspektiv. Utan det går att förstå hur marginella grupper skapar sig handlingsutrymme genom att berätta om sina liv och sina erfarenheter. I det här fallet hur en minoritet har hamnat i en viss social position delvis på grund av hur de har blivit behandlade av myndigheter. Förutom Glens feministiska syn på ethos och kollektiv agens överensstämmer detta med Fishers (1999) syn på narrativ som mänsklig kommunikationsform och interaktionsaktivitet. Retorisk agens är enligt Werder (2000) dialogiska samspel mellan aktörer. Narrativens aktantroller och agens bygger på interaktionen mellan agenter. Där emellan skapas olika ethoskonstruktioner.

Hur etableras säljarnas ethos, som säljare, i jämförelse med deras sociala ethos som medborgare?

Det är väldigt lite fokus på deras ethos som säljare jämfört med deras ethos som medborgare. I Kullmers fall byggs hennes ethos som säljare upp i början av reportaget. Hon är där tidigt på morgonen vilket först kan uppfattas som att hon är engagerad som säljare. Men snabbt får läsaren veta att det är på grund av hennes sjukdom, och sömnproblem i samband med sjukdomen, som hon har svårt att sova och därför börjar sälja tidningen tidigt på morgonen. Direkt övergår det till ett socialt ethos som kommer i konflikt med Kullmers ethos som säljare. Däremot etableras Kullmers ethos som säljare genom att hon stått på samma plats i flera år vilket visar på en hängivenhet. Detta har bidragit till att hon byggt upp en relation till sina stamkunder. I Wallins fall är det stort fokus på hans ethos som tidigare yrkesperson och när det väl står något om honom som säljare då är det att han snabbt säljer av sina tidningar. Det kan tyda på att han byggt upp en relation med sina kunder som vet var han brukar stå och sälja tidningen. I Wahlströms fall byggs hennes ethos som säljare upp genom att hon sålt tidningen länge men det här står även i direkt kontrast till att hon faktiskt säljer en gatutidning där hennes sociala ethos blir tydligt.

Säljarna av Situation Sthlm har ett förutbestämt, *prior*, ethos baserat på deras position i samhället och det är reportern av tidningen som måste vara medveten om detta förutbestämde ethos. Precis som Torcks studie (2001) visar förändras inte säljarnas förutbestämde ethos utan lever upp till den allmänna uppfattningen om hemlösa, eller i det här fallet före detta hemlösa men fortfarande socialt utsatta. Här skulle reportern och Situation Sthlm kunna lägga mer fokus på att bygga upp deras ethos som säljare och gå emot de röster som hävdar att gatutidningsförsäljningen placerar in säljarna i en marginell situation. Det går exempelvis att

fokusera på hur deras dagar ser ut som säljare. Det måste hända saker som är värda att berätta om och som visar intressanta möten med människor (jfr Hellspång 2016).

Vilka agensskapande funktioner finns i reportagen angående såväl säljare som reporter och läsare samt vem blir potentiell medaktör att kunna förändra säljarnas situation?

Reportern skildrar säljarnas berättelser och skapar samtidigt ett handlingsutrymme för säljarna. Säljarna får en röst och göra sig hörda som medborgare. De får berätta om sina erfarenheter med myndigheter och reportagen kan ses som argument för deras ståndpunkter där fokus ligger på hur de har behandlats. Analysen av reportagen visar hur barn utan handlingsutrymme påverkas i vuxen ålder. Den retoriska strukturen visar att utan säljarna har reportern inga säljarreportage att skriva. Det är ett komplicerat beroendeförhållande mellan reportern och säljarna. Säljarna väljer själva vad de vill dela med sig av men det kan också gå i linje med Tillys studie (1988) som visar att det finns en risk att de ser sig själva med betraktarens ögon och berättar det som de tror att läsaren vill höra. Då är det upp till den som skriver reportagen att inte utforma säljarnas berättelser utifrån standardbeskrivningar. För att förstå makthierarkin mellan reportern och säljarna vänder jag mig till Applegarth (2016). Även om reportern är beroende av säljarnas berättelser för att skriva reportagen lyssnar och litar antagligen säljarna på reportern för att reportern har en annan position i samhället. I slutändan är det ändå reportern som har sista ordet. Ojämligheten och myterna finns kvar så länge säljarnas sociala ethos får mest fokus i reportagen (jfr Swärd 2008).

Förhållandet mellan läsaren och texten kan förstås på ett djupare plan med hjälp av Campbell (2006) och Applegarth (2016). Campbells perspektiv på agens är att den även är textuell. Texten har makten som agent för att vi ska förstå relationen mellan säljarna, reportern och läsaren. Det här hänger samman med det som Applegarth skriver om att ethos förhandlas mellan publik, författare, symboliska miljöer och material och att avsändaren aldrig har full kontroll över sin ethoskonstruktion (Applegarth 2016: 219). Det är hur publiken förstår texten som spelar in både vid ethoskonstruktioner och agensskapande. Det är i slutändan textens utformning som avgör ifall läsaren kan känna sig som en medaktör till att förändra säljarens situation. Däremot visar analysen av modus att reportagen inte bjuder in läsaren i någon större utsträckning vilket leder mig till sista delen i min tredje fråga:

Vem blir potentiell medaktör att kunna förändra säljarnas situation?

Dessa reportage bjuder genom textens utformning inte in läsaren för att engageras till att skapa förändring och söker därmed inga direkta medaktörer. I linje med Swärd (2007) och

Lundströms (2004) studier är det personreportage människor tenderar att komma ihåg och som sätter sig på minnet. Denna uppsats har inte undersökt hela tidningen men det kanske är just i säljarreportagen som Situation Sthlm och reportern borde vända sig till, och bjuda in, läsaren om de vill skapa förändring. Det går att utmana standardbeskrivningar och göra starka reportage där störst fokus inte behöver vara på ett socialt ethos. I reportagen karaktäriseras säljarnas sociala ethos utifrån tidigare missbruk och hemlöshet. Här utgår jag från Hallorans (1982) teori om ethos som vanor och plats. Reporterns val att porträttera säljarna låser fast dem i en ethoskonstruktion som representerar en gammal invand syn på hemlösa.

Reportagens ethoskonstruktioner leder till att hålla fast hemlösa i utanförskap. Reportagen behöver formuleras annorlunda och bryta mot invanda mönster om förändring ska kunna ske. Först då kommer läsare, och hemlösa, att kunna förändra sin syn på den hemlösas ethos som medborgare och hans eller hennes position i samhället.

Även om läsaren inte bjuds in för att engageras i säljarreportagen skapar Situation Sthlm en plats likt det Werner (2017) skriver om ethos som platsbegrepp. En plats där säljarna får göra sina röster hörda genom reportagen och vara kritiska mot exempelvis myndigheter på sina egna sätt. Här skapas en symbolisk plats för att ta upp orättvisor som finns i samhället och det öppnar upp för att läsaren ska kunna tänka själv kring myndigheters makt mot individen. För ska det bli förändring måste det först finnas platser att prata om dessa problem på. Detta går även i linje med Fishers (1999) teori om narrativ och människor som berättande varelser. Säljarnas berättelser fungerar som uttryckssätt och genom narrativen kan läsaren ta del av säljarnas liv. Likt Hydes (Werner 2017) teori om ethos innebörd för retorikens sociokulturella funktion och hur människor, genom diskursiva sammanhang, förstår sig själva och sina förhållanden till offentliga angelägenheter fyller säljarnas reportage denna funktion. Jag vill gå emot det Torck (2001) kom fram till i sin studie om att gatutidningar misslyckas att ge hemlösa en plattform. Situation Sthlm är en plattform för hemlösa där det med små medel går att skriva reportage om säljarna så det blir fokus på andra saker än deras förutbestämda ethos. Utöver reportagen får de även göra sina röster hörda genom att publicera sina egna texter vilket både Wallins och Wahlströms reportage visar.

Metanarrativen visar att alla säljarna är på väg i rätt riktning och det skapar hopp i situationen, det är steg för steg men inte så mycket mer. Det finns möjlighet att lämna läsaren nyfiken över hur det exempelvis ska gå för Kullmer när hon är skuldsanerad om tre år och om Wallin ska fortsätta lyckas ta kontrollen över sitt liv och inte älta sveket från samhället. Då kan läsaren få hopp om att det inte är tröstlöst och det skapar nyfikenhet att vilja veta hur det

går för säljarna i framtiden. En nyfikenhet som förhoppningsvis kan bidra med en fortsatt engagerad publik.

6.1 Reflektion teori och metod

Mitt val av teori och metod i denna uppsats har fyllt sitt syfte däremot har uppsatsens avgränsningar gjort att jag missat vad övriga delar i tidningen säger. Ett annat val av teori och metod hade kunnat bidra med andra intressanta perspektiv exempelvis genom en pentadanalys. Däremot gav den narratologiska analysmetoden viktiga insikter om läsaren. Analyskapitlets avsnitt modus och värdering kom fram till att dessa reportage inte engagerar läsaren med uppmaningar eller frågor. Det kan vara så att övriga avsnitt i tidningen engagerar läsaren men det får jag inte syn på då uppsatsen endast undersöker säljarreportagen.

Med en feministisk analys hade det varit möjligt att belysa hur etablerade samhällsstrukturer upprätthålls genom att mannens ethos etableras starkare än kvinnornas ethos. Det är mindre fokus på pathos i Wallins reportage och mer fokus på hans tidigare ethos som yrkesperson. Däremot har olika perspektiv på ethos bidragit med att det går att se skillnaden på fokus på ethos som säljare jämfört med ett socialt ethos som medborgare. Detta har gjort att jag kunnat lyfta varför det är viktigt att inte berätta standardhistorier om säljarna. En fördjupad analys där olika handlingar undersöks, tillsammans med agens som teori, har bidragit med att jag ser handlingsutrymmet som säljarna faktiskt har gentemot reportern och som vid första anblick inte är så tydligt. Handlingar fanns dock inte med i den narratologiska analysmetoden utan det var något som jag själv fick addera till metoden.

6.2 Vidare forskning

Reporterns agens gentemot den som porträtteras spelar roll. Därför vill jag peka på fortsatt forskning inom samma fält som min uppsats. Linda Alcoff skriver om problemet att prata, eller skriva, för andra i artikeln ”The Problem of Speaking for Others”. Alcoff utgår från problem som visar att talarens position i samhället gentemot personen den talar för påverkar innehållet och att förtrycket förstärks eller ökar när en privilegierad person talar för en mindre privilegierad person (Alcoff 1991: 7). Det skulle vara intressant att utgå från Alcoffs artikel och på ett djupare plan undersöka skribenters aktörskap och deras handlingsutrymme gentemot de personer skribenterna skriver för eller om. Det skulle kunna undersökas med agens som teori och pentaden som metod där scen, aktör, handling, medel och avsikt undersöks (Viklund 2016:186).

6.3 Slutord

Ytterligare en agensskapande funktion som reportagen skapar är att de öppnar upp för forskning och mig som agent i denna uppsats. Det är därför viktigt att jag är medveten om min egen agens i detta sammanhang. Jag skrev i början av uppsatsen att jag inte vill kritisera Situation Sthlm utan undersöka och lyfta hur vi kan porträttera socialt utsatta människor rättvist. Jag är medveten om att jag ännu en gång lyfter säljarnas sociala ethos i och med denna uppsats men förhoppningsvis för att det ska leda till något bra. Jag menar inte att Situation Sthlm inte vill att reportagen ska leda till något bra men jag hoppas att de kan bli medvetna om varför det är viktigt att porträttera säljarna där deras sociala ethos inte står i fokus. Jag hoppas att min undersökning kan bidra med att skapa en medvetenhet kring hur gatutidningar och andra medier kan undvika en stereotyp porträttering av människor som lever i hemlöshet och socialt utanförskap.

7 Källförteckning

7.1 Tryckta källor

Alcoff, Linda (1991). "The Problem of Speaking for Others". *Cultural Critique*, Winter 1991, Vol.20, p.5, s. 5–29

Amossy, Ruth (2001). "Ethos at the Crossroads of Disciplines: Rhetoric, Pragmatics, Sociology." *Poetics Today*, Vol. 22, Issue 1, s. 1–21

Applegarth, Risa (2016) "Working With and Working For – Ethos and Power in Women's Writing". I: Ryan, Kathleen J., Myers, Nancy & Jones, Rebecca (red.). *Rethinking ethos: a feminist ecological approach to rhetoric*. Carbondale: Southern Illinois University Press, s. 84–85

Aristoteles (2012). *Retoriken. 2: a uppl*, översättning av Johanna Akujärvi. Introduktion av Janne Lindqvist Grinde. Ödåkra: Retorikförlaget, s. 69–70

Bitzer, Lloyd F (1999). "The Rhetorical Situation." I: *Contemporary Rhetorical Theory: a Reader*. USA: The Guilford Press 1999. s 221–225

Campbell, Karlyn Kohrs (2006). "Agency: Promiscuous and Protean". *Communication and Critical/Cultural Studies*, 01 March 2005, Vol.2(1), s. 1–19

Cassin, Barbara & Apter, Emily S. (red.) (2014). *Dictionary of untranslatables: a philosophical lexicon*. Princeton: Princeton University Press, s. 691

Dahlin, Maria (2008). *Tal om terror: säkerhetspolitisk retorik i Sverige och Ryssland hösten 2001*. Diss. Umeå: Umeå universitet, s. 222–224

Edbauer, Jenny (2009). "Unframing models of public distribution: From rhetorical situation to rhetorical ecologies". *Rhetoric Society Quarterly*, 01 september 2005, Vol.35(4), s. 5–24

Fisher, Walter R (1999) "Narration as a Human Communication Paradigm. The Case of Public Moral Argument." I *Contemporary Rhetorical Theory: a Reader*. USA: The Guilford Press 1999, s. 265–287

Gemzøe, Lena (2014). *Feminism. 2.*, [uppdaterade] uppl. Stockholm: Bilda, s. 16–19

- Glenn, Cheryl (2018). *Rhetorical feminism and this thing called hope*. Carbondale: Southern Illinois University Press, s. 84–85
- Halloran S. Michael (1982). "Aristotle's Concept of Ethos, or If Not His Somebody Else's". *Rhetoric Review* Vol. 1, (1), s. 58–63
- Hellspong, Lennart (2000). "Berättelser i argumentation". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 16, s. 26–33
- Hellspong, Lennart (2016). "Narratologisk analys – att söka mönster i berättelser." I: Viklund, Jon, Mehrens, Patrik & Fischer, Otto I: (red.) *Retorisk kritik: teori och metod i retorisk analys*. 2:a uppl. Ödåkra: Retorikförlaget, s. 133–144
- Jasinski, James (2001). "Situation, Rhetorical" I: *Sourcebook on Rhetoric. Key Concepts In Contemporary Rhetorical Studies*. USA: Sage Publications, s. 514–523
- Swärd, Hans (2008). *Hemlöshet*. 2., [omarb. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur, s. 17–18, 195–211
- Torck, Daniéle (2001). "Voices of Homeless People in Street Newspapers: A Cross-Cultural Exploration". *Discourse & Society*, May 2001, Vol.12(3), pp. 371–392
- Vatz, Richard E (1999). "The Myth of the Rhetorical Situation." I: *Contemporary Rhetorical Theory: a Reader*. USA: The Guilford Press 1999. s. 227–333
- Viklund, Jon (2016) "Kenneth Burke och dramatismen" I: Viklund, Jon, Mehrens, Patrik & Fischer, Otto I: (red.) *Retorisk kritik: teori och metod i retorisk analys*. 2:a uppl. Ödåkra: Retorikförlaget. s 186–187
- Werder, Carmen (2000) "Rhetorical Agency: Seeing the Ethics of It All". I: *WPA: Writing Program Administration*. Volume 24, Numbers 1–2, Fall/Winter 2000, s. 7–26
- Werner, Jansen B (2017). "Building a "Dwelling Place" for Justice: Ethos Reinvention in Martin Luther King Jr.'s "Where Do We Go From Here?" *Rhetoric & Public Affairs*, Vol. 20, Issue 1. s 109–128

Qvarnström, Sofi (2016) "Fiktion som retorik". I: Viklund, Jon, Mehrens, Patrik & Fischer, Otto I: (red.) *Retorisk kritik: teori och metod i retorisk analys*. 2:a uppl. Ödåkra: Retorikförlaget. s 147–160

7.2 Elektroniska källor

Situation Sthlm (2019a). "Social Verksamhet." <https://www.situationsthlm.se/var-verksamhet/> (hämtad 2019-05-11)

Situation Sthlm (2019b). "Tidningen." <https://www.situationsthlm.se/tidningen/> (hämtad 2019-05-03)

Stockholm Stad (2019). "Bostad först." <https://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Stockholms-boende--och-behandlingsenhet-for-vuxna/Bostad-Forst/> (hämtad 2019-05-03)

Stolt, Ulf (2019a). "Nionde livet" I: Situation Sthlm nr. 257 <https://www.situationsthlm.se/app/uploads/2018/12/situation-sthlm-257.pdf> (hämtad 2019-05-14)

Stolt, Ulf (2019b). "Steg för steg" I Situation Sthlm nr. 258 <https://www.situationsthlm.se/app/uploads/2019/01/situation-sthlm-258.pdf> (hämtad 2019-05-14)

Stolt, Ulf (2019c). "Ger sig tid" I Situation Sthlm nr. 259 <https://www.situationsthlm.se/app/uploads/2019/02/situation-sthlm-259.pdf> (hämtad 2019-05-14).